

כאמרו קרין לא מה נקראין... (אם נקראין...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"י

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 497

הוצגה ע"י ב"מ הנח"ג
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ ה"ר צבי בחר"ר מרדכי רעיעתו מרת רחל לאה בת ה"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כז השוון התשע"ד. מסכת שקלים דף יג – דף כב

פרק המישי אלו הן הממונין

א מתניתין, אלו הן הממונין שהיו במקדש. בסוגיין נחלקו ר' חזקיה ורבנן מי היו הממונין. אמנם רבינו עובדיה מברטנורה הביא פירוש נוסף בשם רבותיו, דאלו היו שמות הממונין הראשונים, והבאים אחריהם נקראו על שמם. והתוספות יום טוב הביא ראיה לדבריו מהתוספות במנחות (ס"ב:) ד"ה אמר דהממונה הראשון היה נקרא מרדכי ועל שמו נקראו כולם מרדכי. והקשה התויו"ט מדוע לא הביא רבינו עובדיה מברטנורה את הפירוש המובא בירושלמי דמי שהיה באותו דור מינה מי שבדורו. נויש ליישב, דרבותיו פירשו את הירושלמי דמי שהיה באותו דור מינה מי שבדורו, היינו בדור הראשון, וכן פירש הקרבן העדה דכשעלו ישראל מהגולה מינו אותן. (א.ב.)

ב מתניתין, בן בבי ממונה על הפקיע. עיין לקמן (י"ד.) שהיה ממונה על הפתילות. וביומא (כ"ג.) אמר אביי מריש הוה אמינא וכו' פתילתא [דהיינו ממונה על הפתילות] כיון דשמענא להא דתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע אמינא מאי פקיע נגדא [רצועת מלקות היינו ממונה להלקות]. ורבינו עובדיה מברטנורה הביא את ב' הפירושים. והקשה התויו"ט מדוע הביא את פירוש הירושלמי והרי נדחה בבבלי, ותירץ, דכיון דאמר אביי כיון דשמענא וכו' אמינא משמעות הלשון דיש לפרש כך והוי כמסתפק. והוכיח בן מהראב"ד (כלי המקדש פרק ז הלכה א) עיין שם.

דף יג ע"ב

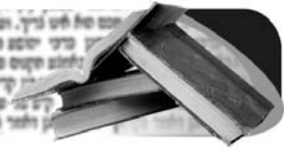
ג גמ', מה ת"ל סופרים אלא שעשו את התורה ספורות ספורות איתא בקידושין (ל.) לעולם ישלש אדם שנותיו וכו' לא צריכא ליומי לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות

שבתורה. ופירש"י (שם) ד"ה לפיכך דלפיכך הוא ענין חדש. אמנם המקנה (שם) מבאר דהכל ענין אחד, דבדורות הראשונים היה לבם רחב והבינו את שרשי הטעמים בלי מחלוקות, הלכך היה להם זמן לדקדק באותיות התורה, דהיינו ששליש היום היה במקרא, אבל בדורות האחרונים שנתמעטו הלבבות והתרבו המחלוקות, צריך שרוב העסק בתורה יהיה בתלמוד, כיון שהוא קשה לעמוד על אמיתותו והוא יותר נצרך מאשר דקדוקי סופרים, הלכך רק מעט מהזמן יעסוק במקרא.

ד גמ', אמרון ליה לא כן אלפון רבי וכו' דהיא מחמרה על גרמה. בחולין (ו'): איתא, דאמר להם דהיינו דוקא כשלקחם מתחלה לבהמה אבל לקחם מתחילה לאדם ואחר כך נמלך עליהם לבהמה חייב.

ה גמ', תני סנהדרין שיש בה שנים שיכולין לדבר וכולן ראויין לשמוע הרי זו ראוייה לסנהדרין וכו'. בסנהדרין (י"ז:) נחלקו, אם בעינן שלשה היודעים לדבר או דסגי בשנים, ועל כל פנים לכולי עלמא סגי באחד ששומע. ופירש"י (שם) ד"ה שנים דיכולין לדבר היינו בשבעים לשון. אמנם במנחות (ס"ה.) איתא כהירושלמי כאן, דבעינן שכל הסנהדרין יודעים שבעים לשון. והקשו התוספות (שם) ד"ה ויודעים, דבסנהדרין איתא דסגי בשנים לדבר ובאחד שומע ולא בעינן שכולם ידעו, ותירצו דהלשון כולן לאו דווקא ובאמת סגי בשנים לדבר ואחד שומע. עוד תירצו, דבסנהדרין מיירי בשאר דיני נפשות (על פי גירסת הרש"ש על התוספות שם) דסגי בסנהדרין של כ"ג, אבל במנחות איירי בדיני נפשות דבעינן סנהדרין של ע"א, הלכך בעינן דכולהו ידעי שבעים לשון. ועיין באות הבאה.

ו שם. עיין באות הקודמת. הרמב"ם (סנהדרין פרק א הלכה ה – ו') כתב, דבעינן שני חכמים גדולים אחד ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כולה, ואחד יודע לשמוע ויודע לשאול ולהשיב.

הדרש היומיומי

מסכת שקלים דף יג – דף יד

כז השו"ן – כח השו"ן התשע"ד

עצמו אלא ששטפה נהר, ולדבריהם לא היה טעם תינצל. (י.ר.)
אמנם בשיטה מקובצת (שם) הביאו בשם רבינו ישעיה שבאמת
סברא זו אינה מוכרחת ומה שהקב"ה הציל את הבת שנפלה הוא
מחמת שרבי חנינא [ובמעשה דידן רבי פנחס בן יאיר] אמרו
סברא זו והקב"ה מסכים לסברת הצדיקים שדור, וכשמת בנו
בצמא היה כבר אחר פטירת רבי חנינא.

ג) גמ', אמר רבי חנינא מאן דאמר רחמנא וותרן יתותרן בני
מעיו. הקשה המסילת ישרים (פ"ד) אם כן מה היא מדת הרחמים,
וביאר שלפי שורת הדין היה צריך להיות שהחוטא ייענש מיד,
וגם שהעונש יהיה בחרון אף כראוי למי שממרה את פי הבורא
יתברך שמו, ושלא יהיה תיקון לחטא כלל. ומדת הרחמים היא
שנותנת זמן לחוטא, ושהעונש לא יהיה עד כליון, ושבחסד נותן
הקב"ה אפשרות לשוב בתשובה ולתקן החטא, ולעקר לגמרי.
ועוד הוסיף שלהקב"ה יש דרכי חסד להחשיב את המועט
כמרובה שמקצת נפש ככל נפש, ושברא מזכא אבא, ועוד.
שבכולם יש טעם הגון להחשיב אותם, אבל אין עבירות שהוא
מוותר עליהם בלא כלום.

ד) גמ', בן בבי על הפקיע, שהיה מזויג פתילות. התוס' ישנים
יומא (טו.) ד"ה תן פירשו בשם הריב"א, שכיון שבכל לילות
השנה נתנו חצי לוג שמן בכל נר, היה בן בבי ממונה למזוג את
הפתילות ולעבות אותם לפי אורך הלילה, שבין בלילי תמוז
הקצרים ובין בלילי טבת הארוכים ידלקו עד הבוקר.

ה) גמ', שם. ביומא (כג.) אמר אביי, מריש הוה אמינא הא דתנן
בן ביבאי על הפקיע, אמינא דפקיע היינו פתילתא וכדתנן מבלאי
מכנסי הכהנים ומהמיינהון מהן היו "מפקיעין" ובהן היו מדליקין.
כיון דשמענא להא דתניא שהממונה היה מלקה "בפקיע" אמינא
מאי פקיע נגדא. והיינו שבן ביבאי היה ממונה להלקות ברצועה.

ו) גמ', ומה אם זה שנתמנה על הפתילות זכה להימנות עם גדולי
הדור וכו'. כתב החתם סופר (ליקוטי הש"ס) דאיתא במגילה (יד.)
שדבורה הנביאה ושאל המלך זכו לגדולתם על ידי שעשו
פתילות, ואם כן, הממונה על הפתילות אף שהוא מינוי פחות,
נמנה עם גדולי הדור מחמת העתיד שבסופו יתמנה פרנס על
הציבור, קל וחומר מי שנתמנה בעצמו פרנס.

ז) גמ', והיתה מתעפשת וכו'. הקשו התוספות ישנים יומא (לח.)
הרי בין כך היה נס בלחם הפנים שהיה חם כביום הלקחו. ותירצו
דמכל מקום מה שאפשר בידי אדם לא היה הקב"ה רוצה לתקן.
ובמהרש"א שם פירש שמשום אין סומכין על הנס לא יכלו לקחת
את של אלו האומנים.

ח) גמ', שנאמר כל פעל ה' למענהו. פירש רבינו חננאל (יומא
לח.) שה' פעל ונתן חכמה לזה יותר מלזה, למענהו, כדי שלא
יהא המלאכה אלא במי שהוא חפץ.

ט) גמ', שנאמר כל הנקרא בשמי. לעיל לגבי בית גרמו הובא על
זה מקרא דכל פעל ה' למענהו, וצריך ביאור מאי טעמא ילפא
הגמ' כאן מפסוק זה. ואמנם ביומא (לח.) איתא גבי בית גרמו
הפסוק דכל הנקרא בשמי וכו', וגבי בית אבטינס הפסוק דכל
פעל, וביארו התוספות ישנים הטעם, כיון דדוקא גבי לחם אם
היה מתעפש היה חסר כבוד ה', אבל במה שהעשן לא היה
מיתמר כמקל, לא היה גנאי אלא למעלה בעלמא, ולא שייך

והקשה הכסף משנה (שם) שהרמב"ם לא אתי לא כהסוגיא
בסנהדרין ולא כהירושלמי, וכתב דצריך לומר שהיה להרמב"ם
גירסא אחרת. אמנם הרדב"ז (שם) מיישב דברי הרמב"ם גם לפי
גירסא זו, דהרמב"ם פסק כרב דאמר בסנהדרין (דף יז:): דעיר שאין
בה שנים לדבר ואחד לשמוע אין מושיבין בה סנהדרין. ומפרש
דרב אתי למסקנת הסוגיא כדברי התנא דשניה חכמה שלישית
אין למעלה הימנה, והיינו דאם יש בה שניים שיודעים להורות
ולדבר ואחד לשמוע היא נקראת חכמה, אבל אם יש בה אחד
שיודע לדבר ואחד לשמוע אף אינה חכמה מכל מקום נקראת
סנהדרין וזוהי כוונת דברי רב, וכמו שפסק הרמב"ם.

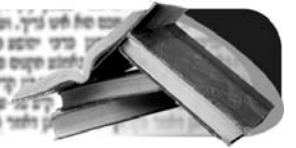
ז) גמ', אייתוניה קמיה דפתחיה. במנחות (ס"ד:) הגירסא אמר להו
מרדכי. ופירש רש"י שהיה בימי מרדכי. וכתבו התוספות בבבא
קמא (דף פ"ב:): ד"ה ועל, דלא מסתבר דהו מרדכי שבימי
אחשורוש (עיי' שם), אלא כל הבקאים ברמזים ולשונות היו
נקראים על שם מרדכי שהוא היה ראש וחכם להכיר, אבל
המעשה דג' נשים בודאי היה על ידי מרדכי ממש מדאמר והיינו
דתנן פתחיה על הקנין. [אמנם בירושלמי דסוגיין הגירסא בכל
המעשים פתחיה, ולכאורה נראה כדברי רש"י דכל המעשים היו
על ידי מרדכי דבימי אחשורוש. (א.ב.)]

ח) גמ', אמר לון בימה סכנת זו וכו'. ופירש הקרבן העדה וכולן
עולות. ומקורו ברש"י במנחות (ס"ד:) ד"ה בזוב. והקשה הנהיבות
הקודש (שם), דקרבן תודה הוא שלמים וארבעים חלות ולא קנין
של עולות. ותירץ, על פי השיטה מקובצת (מנחות ע"ט ע"ב סעיף
קטן י') דקרבן תודה אינו בגדר חיוב אלא בגדר רשות, אלא אם
כן אמר הרי עלי תודה דחייב, וכיון שאין עליה חיוב קרבן תודה
על שהסתכנה בים יכולה להביא קן עולות. אמנם רש"י (כת"י)
מנחות (ע"ט:): ד"ה לאחר סבירא ליה דאף המפרש בים וכדו' חייב
תודה, ומיישב הנהיבות הקודש, דאף לרש"י יש לומר דהחיוב
להביא קרבן, אבל יכול להביא איזה קרבן שהוא רוצה ולכן
יכולה להביא קן עולות, ואדרבא עדיף להביא עולות שהכל כליל
מאשר שלמים. [ולפי זה שפיר הבין מרדכי שכונתן לעולות ולא
לשלמים].

דף יד ע"א

א) גמ', מעשה בחסיד אחר שהיה חופר בורות שיחין ומערות
לעוברים ושבים וכו'. בבא קמא (נ.) איתא כעין זה על בתו של
נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור, ורבי חנינא בן דוסא אמר להם
ששלום עמה עד שאמר להם עלתה, ואפשר שהוא המעשה
שכאן. אמנם יש לומר שהוא מעשה אחר, והכא לא מייירי בזמן
המקדש דלא הוזכר שחפרו לעולי רגלים, אלא סתם לעוברים
ושבים, ועוד דרבי פנחס יאיר היה אחר החורבן. וכן כתב הרש"ש
בבא קמא (שם).

ב) גמ', אמר אפשר שהיה מכבד את בוראו במים והוא מקפחו
במים. כעין זה אמר גם רבי חנינא בן דוסא במעשה שבאות
הקודמת, דאף שאינו נביא ידע שתצא לשלום, כי דבר שאותו
צדיק מצטער בו לא יכשל בו זרעו. ובתוס' (שם) ד"ה דבר הקשו,
הרי חזינן שמת בנו של נחוניא בצמא, ותירצו דדוקא בדבר עצמו
לא היה ראוי ליכשל. [וצריך עיון כאן לא הוזכר שנפלה לבור

יד) מתניתין, חוץ מבן אחיה וכו' שאותן קיבלו רוב הציבור עליהם. הקשה החתם סופר (על הש"ס - ליקוטים) הא מבואר בבבא בתרא (ח:) דהא דאין עושין שררה על הציבור פחות משנים אינו משום חסרון נאמנות, דהא כתיב כי באמונה הם עושים, ואפילו שני אחים כשרים, אלא הוא גזירת הכתוב, מדכתיב והם יקחו את הזהב, ואם כן מה מועיל שקיבלו רוב הציבור עליהם. ותירץ, דדווקא אם נתמנה על ידי המלך או בית דין וכדומה, שלא ברצון הציבור צריך שנים, כיון דנחשב שררה. אבל אם כל הציבור נתנו עיניהם בו והפצו בו, סגי באחד דאין כאן שררה עליהם, אלא מקבל עול עבודתם על שכמו.

טו) גמ', כשהוא חותם הגזבר חותם ונותנו לאמרכל וכו'. כתב הבאר שבע, (תמיד כה: ד"ה ומפתחות), דלא מיירי הכא בכל מפתחות העזרה, דהא מבואר במשנה (ריש תמיד) ושם (בפ"ג מ"ז), דמפתחות העזרה היו ביד זקני הבית אב והם שפתחו את השערים, ולא היו צריכים לאמרכלין וכהן גדול ומלך, אלא על כרחך מיירי הכא רק במפתחות של החדרים שהיה שם ממן ההקדש.

טז) גמ', מפסולת של לוחות העשירי משה וכו' מחצב אבנים טובות ומרגליות גילה לו הקב"ה. בפירוש הכותב בעין יעקב הסתפק אם הקב"ה העשירו כדי שיהיו דבריו נשמעים, כח אם יהיה לו עושר לא יצטרך למתנת בשר ודם. או שאתי לרמוז שהיה שמח בחלקו כאילו היה לו מחצב אבנים טובות באהלו. ופסולת הלוחות אתי רמוזי לאורך ימים בימינה, ובשמאלה עושר וכבוד. אמנם היפה מראה (שם) כתב דהדבר כפשוטו, וכמבואר במדרש רבה (שמות פמ"ו). שאמר הקב"ה, לכל ישראל נתתי כל טוב ארץ מצרים כשיצאו ממצרים אף שלא נתעסקו במצוות, ומשה רבינו שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני (בתמיהה), הלכך אתן לו הפסולת של לוחות שיעשיר. ועוד שמבואר בגמ' בשבת (צב.) שאין השכינה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר וכולהו יליף ממשא.

יז) גמ', מאן דאמר לגנאי חמוץ שקין חמוץ כרעין וכו'. אפשר לפרש, דהנה בקרא כתיב, "יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד באו האהלה", ומצינו בנדרים (סד.) דכל ניצים וניצבים היינו דתן ואבירים שנאמר בהם יצאו ניצבים, ואם כן גם כאן מה שנאמר "וניצבו", יש לומר דהיינו דתן ואבירים, שאמרו הדברים של גנאי, אבל מאי דכתיב "יקומו" כל העם, קאי אכל ישראל ולא עליהם נאמר האי הבטה לגנאי, אלא כהמשך לקראי שהיו רואים עמוד הענן יורד והיו משתחווים ועל כן היו עומדים. (א.ג.)

יח) מתני', ד' חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי וחוטא וכו'. פירש התפארת ישראל דכתבו עגל ולא שור, כדי שלא יטעו לומר דדווקא בשור אמרה תורה להאי שיעורא מדכתבה גבי נסכים שור, אבל בעגל יתנו פחות, ולא כתבו איל אלא זכר, שמא יטעו לקרותו איל בקמץ שהוא חיה. [כיון דאינם רגילים בהברת הנקודות כמו שכתב הכוזרי (ג' ל"א)]. ובכשב כתבו גדי, שלא יטעו לומר דכשב מעולה מעז כמו שטעה יששכר איש כפר ברקאי, בפסחים (נז:). ולמצורע המטהר קראו חוטא כדי לעוררו לתשובה, כדאיתא בערכין (טז.). דעל שבע עבירות

הפסוק דלכבודי בראתיו וכו', אלא כל פעל ה' וכו', ובמהרש"א שם ביאר, שעל בית גרמו שהיה להם חכמה מיוחדת שייך הפסוק דכל הנקרא בשמי היינו כל אדם שהוא בצלם אלקים נברא לכבוד ה'. אבל על בית אבטינס לא שייך פסוק זה כי להם לא היה חכמה מיוחדת, אלא שידעו מה הוא העשב המעלה עשן. ולכן הביאו קרא דכל פעל ה' דהיינו שעשב זה נברא לתכלית זה להעלות עשן בקטורת, [אמנם לגירסא דידן צריך ביאור].

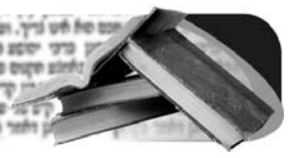
י) גמ', ובמעלה עשן לא היו בקיאין. ביומא (לח.). הקשה הב"ח, אם כן מדוע אמרה הגמ' שהווקקו להחזיר את בית אבטינס משום כל הנקרא בשמי וכו' הא בלאו הכי בעו להו, דהא חייבים להביא מעלה עשן כאחד מסממני הקטורת, שאם חיסר אחת ממנה חייב מיתה. אמנם בתוספות ישנים שם הכריחו מחמת קושיא זו, דהיו שני סוגי עשב הקרוי מעלה עשן, והאומנים מאלכסנדריא היו בקיאין בעשב זה אבל לא היה מיתמר כמקל, ובקיאותם של בית אבטינס היתה באותו שמיתמר ועולה. אולם בבית יוסף (או"ח סימן קלג) הוכיח מכאן דמעלה עשן אינו מעכב בדיעבד. ותמדה עליו האחרונים דמפורש ביומא (נג.) דאם לא נתן מעלה עשן חייב מיתה. ותירץ המהר"צ חיות (שם) דיש לומר דדווקא אם יש לפניו מעלה עשן ואינו מכניסו לקטורת חייב מיתה, אבל אם אינו בנמצא כלל אינו מעכב. [ודבריו תמוהים, דאם כן כאן שהיה לפנייהם עשב זה אצל בית אבטינס, למה יהא מותר להקטיר בלעדיו מחמת ממן. (י.ר.)]. וביעב"ץ שם תירץ את קושיית התוס' ישנים והבית יוסף, שהאומנים העלו מתחילה בחולין ופטמוהו להתלמד, ומשום הכי לא התחייבו על זה, ומיד כשראו שאינו מיתמר הניחום וחזרו לבית אבטינס, ברם עדיין קשיא קושיית הב"ח דלעיל, אמנם לתירוץ התוס' ישנים שפיר.

דף יד ע"ב

יא) גמ', מעתה אין אנו צריכין לגנאי. בתקלין חרתין לעיל (יג.) ד"ה עליהן פירש, דלפי זה על בית גרמו ובית אבטינס לא נאמר במשנה שם רשעים ירקב אלא רק על בן קמצא וחביריו. ובית גרמו ואבטינס כלולים באלו שזכרונם לברכה. (עין שם)

יב) מתני' אין פוחתין מז' אמרכולין ומג' גזברים. הקשה הראב"ד (פ"א מתמיד) איך אפשר שהיו האמרכלין מרובים מהגזברים, הרי אמרכל גדול מגזבר, ותירץ, דבאמת היו י"ג גזברים כדתניא בתמיד (כו.). ולא מנה כאן התנא את כולם אלא דוקא את הממונים להעריך ערכי וחרמי הקדש וכיוצא בזה.

יג) מתניתין, ואין עושין שררה על הציבור פחות משנים חוץ מבן אחיה וכו'. הקשה התוס' יום טוב הרי במשנה לעיל הוזכרו עוד ממונים יחידים, כפתחיה שעל הקינים ונחוניא חופר שיחין ועוד. ובתפארת ישראל תירץ, דפייסות וקינים אינם צריכים שנים כיון שאינם עסק ממן, וגם על חפירת שיחין היה ממונה רק להורות היכן המקום הראוי לחפור, ועל החותמות ועל הנסכים היו ממונים שנים, כי היו צריכים שניהם לחשב יחד כל ערב כלדהלן. וכן השאר לא היו ממונים על ממן. אמנם בתקלין חרתין פירש בשם הגר"א דבאמת כל הממונים היו עמהם אחרים, ומתני' דלעיל חיטבה את ראש הממונים בלבד.

הדרך היומיומית

מסכת שקלים דף יד - דף טו
כח חשוון - כט חשוון התשע"ד

לו ליטול צדקה, מכל מקום אם לוקחים על דעת ליתן לאחרים מותר אף על פי שאין דעת הנותנים לכך.

ד) **גמ'**, ר' חנינא הוה מפלג מצוה בליליא וכו' לא תשיג גבול רעך. **כתב הברכי יוסף** (או"ח רל"ה ויו"ד רמז ס"א) שהאריז"ל נהג ליתן צדקה רק בתפילת שחרית ומנחה ולא בערבית. וגורי האריז"ל כתבו, שכיון שבערבית הוא זמן דין אינו זמן ליתן צדקה. ובשם **רבי יעקב צמח** כתב, דאף בלילה הצדקה מועילה, אלא שאין בה התיקונים כביום, וכתב הברכי יוסף, דכן מוכח מהירושלמי כאן שנהג ליתן צדקה בלילה, ואף על פי ששר הרוחות אמר לו שלא יתן משום לא תשיג גבול רעך, השיבו דאף על פי כן הצדקה מועלת, משום מתן בסתר יכפה אף. [אמנם הראיה דוקא למתן בסתר (י.ר.)]. וכתב שם דלפי זה כוונת שר הרוחות במה שאמר לא תשיג גבול רעך, אינו כפירוש **הקרנן העדה**, מחמת שהלילה הוא גבול הרוחות ואין לצאת בו לרחוב. אלא שטען על שנתן צדקה בלילה שהיא שליטת הדין. וכן הוכיח בשו"ת **מהרש"ם** (ח"ב סמ"ג) מלשון הגמ', דהוה מפלגי מצוה בליליא, ולא הזכירו שיצא בחוץ בלילה, דמשמע שעיקר הטענה היה על הצדקה.

ה) **גמ'**, אית סבין ביומינון מאן דהוה יהיב להון מבין ריש שתא לצומא רבא הוה נסבין וכו'. פירשו הר"ש **סירלאו** והיפה מראה (פ"ח מפאה הלכה ח), שהזקנים הסכימו לקבל הצדקה בעשרת ימי תשובה כדי לזכות את העם באלו הימים של תשובה.

ו) **גמ'**, דשתן גבן. הר"ש **סירלאו** (שם) גרס **דשתן** גבן, והיינו שאמרו שהשנה עדיין אצלנו כלומר שהשנה ארוכה ונוכל לעשות מלאכה ולהתפרנס בדוחק. **וביפה מראה** שם גרס **דשותא** גבן, מלשון הרגל, היינו שאמרו שכן הוא המנהג אצלנו. והביא דיש גורסים **רשותא** גבן, דהיינו לשון חוב, כמו "כי תשה" [שתרגומו ארי תרשי (דברים כד, י)]. וכתב דנראה שהיו נוהגים במשך השנה ללוות כסף לצרכיהם, והיו פורעים במה שקיבלו מראש השנה עד יום הכיפורים, ואחר כך לא היו צריכים לקבל, כי הסתפקו במשך השנה במה שהיו לווים כדי לפרוע בעשרת ימי תשובה.

ז) **גמ'**, דשתן גבן. עיין מה שפירש בזה **בתקלין חרתין**. וכעין זה האריך לבאר **בגליון אפרים** (סוף פאה נדפס בירושלמי פאה, הוצאת מכון מוצל מאש) דאותם זקנים סברו דמה שאמרו חז"ל **ביצה** (טז). דכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים, היינו דלצדיקים ולרשעים שגזר דינם בראש השנה נקצב המזון בראש השנה, ולבינוניים שגזר דינם ביום הכיפורים נקצב המזון ביום הכיפורים, וכיון שהחזיקו עצמם כבינוניים, מראש השנה ועד יום הכיפורים הסכימו לקבל מתנות, דעדיין לא נקצבו מזונותיהם בשמים, ורשות בידם ליטול מבני אדם. אבל מיום הכיפורים ואילך שכבר נקצב להם מזונותיהם מהעסק שלהם, לא רצו ליטול. כי אמרו דשתן גבן, היינו שנתנו ופרנסתנו כבר בא אצלנו.

ח) **גמ'**, דשתן גבן. **המשך חכמה** (ויקרא טז, לד) פירש, דשתן היינו נדה, כדאיתא שבת (ק). וכוונת הזקנים על פי מה שאמרו **בסנהדרין** (פא:), ואל אשה נדה לא קרב, שלא נהנה מקופה של צדקה. וזהו כנדה שיש לה שעת היתר, כך בעשרת ימי תשובה שבני אדם נותנים בלב שלם כדי שהצדקה תצילם יש היתר

הנגעים באים. ועיין שם דיש לפרש חוטא מלשון וחיטא את הבית דהיינו מתטהר. [עוד יש לבאר, שהוצרכו להזכיר לו שמצורע חוטא, כיון שאין שום חטאת ואשם אחרים שטעונים נסכים אלא של מצורע בלבד, וכמו שביאר **הריבב"ן** במתני', דהוא משום שחטאתו ואשמו אינם באים על חטא, כיון שכבר נתכפר על ידי הנגע, ולא אתו אלא להכשירו בקדשים, ומשום הכי עלול לחשוב דלא בעי תשובה, לכך קראו **חוטא** שיידע לשוב כשמביא הקרבן (י.ר.)].

יט) **מתניתין**, בן עזאי אומר ארמית כתוב עליהן. פירש **התוס'** יום טוב לפי שהחותמות היו נותנים לכל הבא מן העם שרוב דיבורם היה ארמית. וכדי שהלוקח יידע מה לוקח כדי שלא יקרה טעות שיתנו לו חותם אחר ממה שביקש. מה שאין כן **לעיל** (פ"ג מ"ב) בסימני הקופות לא נחלק בן עזאי, כיון שנמסרו דוקא לממונים שהיו מגדולי וחשובי העם והיו מכירין בלשון הקודש.

כ) **מתניתין**, אם הותירו הותירו להקדש. הקשה **החתם סופר** (שו"ת או"ח סימן מד סוד"ה ואתאן) למה לא זכה בהן יוחנן, והוכיח מכאן דחצירו של הקדש קונה לו. אמנם **דעת הרשב"ם** (ב"ב עט.) דחצר לא קניא להקדש, דחצר משום יד איתרבי ואין יד להקדש, ואולם הרמב"ן שם כתב דיש לומר דחצר של הקדש קונה לו לענין ממון אבל אין בה מעילה. ובקצות החושן (סימן ר" סק"א) ביאר דברי הרמב"ן דאין מעילה אלא בהקדש שהוקדש על ידי אדם. שהרי אפילו לענין קדשי עכו"ם מצאנו שנחלקו תנאים (זבחים דף מה) אם מועלין בו אף על פי שבודאי הקדש קונה אותם.

דף טו ע"א

א) **גמ'**, ושם היום כתוב עליו מפני הרמאין, הגע בעצמך וכו'. פירש **הרמב"ם בפירושו המשניות**, דחיישינן לרמאים שימצאו חותם שנפל מבעליו או מאחיה או מיוחנן ויגבה בו. אי נמי חיישינן שיקנה חותם ויניחנו אצלו עד שיתיקר השער, ואז יגבה בו. **וביר החזקה** (פ"ז מכלי המקדש הי"ב) פירש כפירוש השני, וכתב **הכסף משנה** שלא הביא פירושו הראשון, משום שאינו נכון כל כך, דאם כן למה יכתוב שם היום, הא סגי לכתוב שם בעליו. **ובהשגות הראב"ד** פירש, דחיישינן שמא יצניענו ויאמר שאבד ממנו, ויתבע מהממונים שיחזירו לו הדמים שנתן, ובערב כשימצאו שאכן נשאר להם דמי החותם יחזירו לו מעותיו. וביום אחר יוציא אותו חותם ויתבע עבורו נסכים. (על פי **הכסף משנה** שם).

ב) **[מתניתין]**, יראי חטא נותנין לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי. יש לפרש דמה שנקראו אלו "יראי חטא", על פי הא דכתיב בסוף קהלת, "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור וגו'" כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב וגו'". והביא רש"י דרשת חז"ל, "דאם טוב" היינו אפילו נכשל במצוה כגון נותן צדקה לעני בפרהסיא, הרי שנאמר "את האלקים ירא" גבי הוזהירות מליתן צדקה בפרהסיא, היינו דהנותנין בצינעא וחשאי יראי חטא נינהו].
ג) **גמ'**, היו הכל מלויזין עליו אמרין דלא צריך והוא נסב וכו'. כתב **המאירי** שנתחדש כאן שאף על פי שכל שאינו צריך לצדקה אסור

לקחת.

ט) גמ', אמר לקיבליה עינייא דחמינך ולא יהבון לך יסתמיין וכו'. כתב המהרש"א תענית (כא.) דעשה כן כי כך דרך הצדיקים לקבל עליהם יסורין בעולם הזה, שיהא שוכן שלם לעולם הבא.

י) גמ', סליק לגבי ר"ע אמר ליה אוי לי שאני רואה אותך בכך וכו' א"ל מה את מבעט ביסורין. הקשה המהר"א פולדא (נדפס במראה הפנים סוף פאה) הרי מסופר בסנהדרין (דף קא.) שרבי אליעזר חלה, וכשעלו לבקרו אמר לו רבי עקיבא גופיה חביבין יסורין והוכיח לו כן מקרא. ואם כן למה כאן אמר אוי לי וכו' וכמו שהבין נחום איש גם זו, שרבי עקיבא מבעט ביסורין. ותיירך, דבמעשה דר"א, כיון שהיו יסורין רק לפי שעה שהכביד עליו חוליו, ס"ל לרבי עקיבא דחביבין יסורין, דלא נחוש לומר קיבל ר"א את עולמו מאחר שכל ימיו היה שרוי ברוב טובה. אבל בנחום איש גם זו שכל חייו היו ביסורין, לא ס"ל לרבי עקיבא דחביבין יסורין.

יא) גמ', אוי לי שאין אני רואה אותך בכך וכו' מה את מבעט ביסורין. כתב המכתב מאליהו (ח"ג עמ' 328) דמבואר כאן, שהחטא של מי שמבעט ביסורין הוא לא פחות מחטא של רציחה. עד כדי כך שכשם שנחום איש גם זו קילל את עצמו כשנגרם רציחה על ידו שיהיה עיור וחיגר וקטע וכו', כך אמר על רבי עקיבא שביעט ביסורין אוי לי שאין אני רואה אותך בכך. ועוד דבשלמא לקלל את עצמו רשאי להחמיר לצורך כפרתו, אבל איך יכול לומר כך על אחר. על כרחך שהחטא דמבעט ביסורים חמור כל כך. וכתב שאולי הטעם, דהבעיטה ביסורין הוא הרהור אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא, ויש בכך משום חסרון אמונה שהיא כעבודה זרה שמסתמא חמורה משפיות דמים (ועיין שם). וצריך עיון, דאפשר דנחום לא כיון לקללו בתור עונש מחמת שביעט ביסורין, אלא שנחום שהחזיק מאוד ממעלת היסורין אמר, שחבל שאינו רואה את רבי עקיבא ביסורין לכפר על עוונותיו, ואת זה הסביר לרבי עקיבא כששאלו מה את מקללני, שאין לבעט ביסורין לגדול המעלה שבוה. (י.ר.).

יב) גמ', א"ר חמא כמה ממון שיקעו אבותי כאן א"ל כמה נפשות וכו' לא הוה אית בני נש דילעון באורייתא. המהרי"ק (בשורש קכה, ג-ד) כתב בשם תשב"ץ קטן (סימן תקלו) בשם הר"ש שמואל, דמכאן מוכח דמצות בנין בית הכנסת עדיפא ממצות צדקה לעניים, דהא רבי אושעיא השיב לו רק מהא דאית בני נשא דלעון באורייתא וכו', ולא שהיה לו ליתן הכסף לעניים. אמנם משמע דעניים תלמידי חכמים קודמים לבית הכנסת. ודבריו הובאו להלכה בשלחן ערוך יו"ד (רמט סט"ז) בשם מי שאומר. אמנם בבבאור הגר"א שם סק"כ כתב, דדקדוק המהרי"ק אינו מוכרח. ונשמא כוונתו, כיון שיש לומר שרבי אושעיא בא אליו בטענה גדולה יותר שהיו שם כאלו שיכלו לעסוק בתורה על ידי מעות אלו (י.ר.) ועוד, דאולי לא היו שם עניים אחרים]. וציין הגר"א לתוס' בבבא בתרא (ט.) ד"ה שנאמר, שכתבו, דאם הקדש לבדק הבית שקול כנגד כל המצוות, כל שכן צדקה, והרי קל וחומר, אם צדקה עדיפא מתרומה לבית המקדש, כל שכן דעדיפא מתרומה לבית הכנסת.

דף טז ע"ב

יג) מתני' שלשה עשר השתחויות פירש התפארת ישראל כיון שכל הנכנסים להר הבית היו הולכים דרך ימין, ומקיפין ויוצאין דרך שמאל, כמבואר במדות (פרק ב משנה ב), בדרך הקפתן היו משתחוין אלו הי"ג השתחויות. וכל השתחוויה היה בפישוט ידים ורגלים כמבואר במגילה (כב.).

פרק שישי

יד) מתני' שלשה עשר שופרות וכו'. פירש הרמב"ם בפירוש המשניות דקראו אותן שופרות לפי שהיו בצורת שופר, רחבות מלמטה, וכל מה שהיו עולות למעלה היו נקצרות, כדי שלא יוכל אדם להוציא המעות משם. אמנם הרש"ש דייק, דבלשון הגמ' "שופרות הללו עקומות היו" משמע שלא מחמת שנקראו שופר הוכרחו לכך. אלא שכך הווי מעשה ששופרות אלו עקומות היו. כיון שיש גם שופרות שאינם בצורה זו. וכדאיתא בראש השנה (דף כו.) שופר של ראש השנה של יעל פשוט.

טו) מתני' ושל בית רבי וכו' היו משתחוים בי"ד כנגד דיר העצים. כתב התוספות יום טוב דנראה, דאינך דלא השתחוו במקום זה, משום דסבירא להו, דארון גלה לבבל. ובמראה הפנים (במתני') כתב, דאינן צריכין לזה אלא דלא היה להם מסורת היכן הארון גנוז ומשום הכי לא ידעו היכן להשתחוות.

טז) מתני' מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דדייקו בלשון "מתעסק" ולא "עובד", כיון שאותו כהן היה בעל מום שפסול לעבודה, והתעסק רק בכריתת עצים ובהכנתם למערכה שהיא המלאכה היחידה שהותרה לבעלי מומין במקדש.

יז) מתני', עד שיצאה נשמתו, פירש ריבב"ן, שאותו כהן מת משום שלא היה לו להראות מקום הארון שמא ירגישו האומות. וידע ששם נגנו שהבין מעצמו שאבן זו נסתלקה משם והוחזרה, כמו שכתב הקרבן העדה. והמאירי כתב, שאותו כהן הבין מעצמו שהוא מקום גניזת הארון, והתחיל לומר לחבירו על שינוי האבן ורצה לומר לו ששם הארון גנוז, אלא שלא הספיק עד שיצאה נשמתו, ופירש, דהא דאיתא במתני' וידעו ביחוד היינו שנמסר להם בסוד ששם הארון גנוז. וכתב הפני משה שנגזר שלא יודע מקומו, עד בא זמן הפקודה וגאולה אחרונה.

יח) גמ', תני רבי יהודה בר אילעי אומר במקומו היה הארון נגזו, כך גרס במשנת אליהו, וכתב דרבי יהודה בר אילעי לשיטתו להלן דשני ארונות היו, והלכך לא קשיא עליה ממה שדרש ר"א לעיל מקראי, שהארון גלה עמם לבבל, אבל הארון שהיה בו הלוחות נגזו במקומו. ואף רבנן דסבירא להו שנגזו בבית העצים סבירא להו שהיו ב' ארונות, והארון שבו היו הלוחות נגזו בדיר העצים. ודלא כרבנן דלהלן דארון אחד היה.

יט) גמ' במקומו היה הארון נגזו דכתיב ויאריוכו הבדים וגו' ויהיו שם עד היום הזה (כגירסת הגר"א), כך מבואר ביומא (נג.). והקשו (שם נד.) דמכמה קראי משמע דלא אמרינן כל היכא דכתיב עד היום הזה היינו לעולם (עיין שם). והמראה פנים (במתני' כאן) כתב, דאף על פי דאיתותב האי ילפותא בבבלי, מכל מקום ילפינן

הדרך היומיומית

מוסכת שקלים דף טו – דף טז

כט חשוון – ל חשוון התשע"ד

כתב התפארת ישראל שלכן נקרא "יאשיהו", על שם שהקב"ה נתיימש כביכול מעם ישראל בימיו, וידע שכבר נגזרה הגזירה שעתיד בית המקדש להחרב. [ועיין שם שהאריך שכל המלכים נקראים על שם מה שאירע בימיהם].

ג) גמ', הדא דכתיב ויאמר ללוויים וגו' אין לכם משא בכתף, אמר להם אם גולה הוא וכו'. רש"י והמפרשים בדברני הימים (ב, לה) פירשו פשוטו של מקרא, שיאשיהו אמר להם שמעתה והלאה כיון ששוב אינם צריכים לטרוח במשא כתף של כלי בית ה' כיון שהוא גונזן, ממילא יוכלו לעבוד את ה' בשיר ואת עמו ישראל לשחוט קרבנותיהם וכו'. אמנם כאן משמע שאמר להם שאם הארון יגלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירים אותו למקומו. ולכן עתה עבדו את ה' והזדרזו לטרוח ולשאת במשא לגונזו, כי שוב לא יהיה לכם מצוה זו של משא. ועיין בקרבן העדה שפירש (בד"ה אין אתם) שהטעם שאם יגלה לבבל לא יחזירוהו למקומו, כיון שאז לא ינהג בלויים מצות בכתף ישאו. ועוד שבירידתו לבבל תחולל קדושתו. ובהר אפרים ביאר טעם החילול, על פי הגמ' בעבודה זרה (נב). שכשנכנסו הפריצים להיכל ממילא חיללוהו, ויצאו הכלים לחולין (עיין שם). אמנם הרמב"ן כתב (בספר המצוות השורש השלישי), דאין כוונת הכתוב לומר שמצוה זו של בכתף ישאו אינה לדורות, [דמדהאי טעמא לא מנה בעל ההלכות מצוה זו (עיין שם)]. אלא אתי למימר שבמציות לא יוכלו לקיים מצוה זו, אם הארון יגלה לבבל. ובר"ש סירילאו ביאר, שאם יגלה שוב לא יחזור למקומו, וממילא תבטל המצוה של משא בכתף. ותמה בהר אפרים מה שיירך לומר שיבטלו מצות נשיאת הארון, בזמן שאין ארון. הרי המצוה נאמרה, דכשרוצים להעבירו ממקום למקום עליהם לשאתו על הכתף ולא על בהמה או עגלה, אבל אם לא יהא צורך להעבירו אין שום חיוב ומצוה לשאת על הכתף.

ד) גמ', שם. הרמב"ם בספר המצוות (מצוה ל"ד) כתב, דאף שבתחילה נאמר הציווי לשאת את הארון בכתף ללוויים, היינו משום שהכהנים היו מועטים, אבל לדורות המצוה דוקא לכהנים. אמנם הרמב"ן בהשגות לספר המצוות (בשורש השלישי) פליג, וכתב שחלילה לומר שנשתנתה המצוה והלויים נפסלו ממשא הארון, (עיין שם). וביפה מראה (סוטה פ"ח הלכה ג) כתב, דמכאן מוכח כהרמב"ן דהא הקרא משתעי שהלויים ישאו את הארון לגנוז, דאם יגלה לבבל לא יהא בידם להחזירו, הרי שעליהם הוטל לשאתו. אמנם בשיירי הקרבן (שם) דחה הראיה כיון שבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, וגם כאן יש לומר שהכוונה לכהנים.

ה) גמ', כדרך שהפטמין עושין הדא הוא דכתיב שמן משחת קודש וגו', לא נתבאר כוונת הגמ' היאך נלמד מן הפסוק. אמנם בגירסת הגמרא שבר"ש סירילאו איתא לכל הפסוק, שנאמר "ועשית אותו שמן משחת קודש רוקח מרקחת מעשה רוקח". וכן הוא ברמב"ן על התורה (שמות פרק ל, כ"ה). ושם פירש, שרקוהו כמעשה רוקח היינו כדרך הרוקחים הידועה להם. והיינו שקודם שראום במים כדי שהעיקרים לא יבלעו את השמן. והציפו עליהן שמן זית היין, וכו' ואחר כך נתנהו על אש נוחה (גחלים עוממות), ובישלוהו עד שהתיבשו המים ואז קלטו את

מקראי דיאשיהו גנוז, כדלקמן (טו). [דהיינו לאפוקי ממאן דאמר שגלה לבבל, אבל עדיין אין ראיה משם שגנוז דווקא במקומו ולא בדיר העצים].

ב) גמ', הני וכו' ב' ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר אחד שהיתה התורה נתינה בתוכו וכו'. רש"י על התורה (עקב דברים פרק י, א') כתב, שבצלאל עשה את הארון שהיה במשכן. והוא לא היה יוצא למלחמה כמבואר. ופעם אחת הוציאוהו בימי עלי ונענשו עליו ונשבה. ומשה רבינו עשה ארון עץ נוסף שהיה יוצא עמהם למלחמה שעל זה נאמר שם בפסוק ועשית לך ארון עץ. וברמב"ן שם כתב דפירוש זה כרבי יהודה בר אילעי כאן, אבל דעת יחיד הוא, דהא רבנן נחלקו עליו, ודעת הבבלי בכל מקום כרבנן (ברכות ח:; בבא בתרא יד:; מנחות צט:). דלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. עוד הקשה היכן עמד הארון עם הלוחות בכל ימי המדבר, הרי במשכן בבית קדשי הקדשים היה רק ארון אחד. וגם שלמה המלך הכניס לקדש הקדשים רק ארון אחד (מלכים א פרק ח ו-ט). ולכן פירש הרמב"ן שהארון שעשה משה גנוזוהו כדין תשמישי קדושה לאחר שבצלאל עשה את ארונו. וכתב שם דעל דרך הפשט יש לומר, שהיה רק ארון אחד ומה שנצטוה משה ועשית לך ארון עץ היינו אותו ארון שעשה בצלאל עיין שם.

כא) גמ', קרייא מסייע לריב"ל וכו' הגישה ארון האלקים וכו' מה עבדון ליה רבנן הגישה אלי הציץ. פירש הקרבן העדה, דלרבנן היינו הארון שהיה בו החושן והאפוד והאורים ותומים, ומה שהוזכר בגמ' רק ציץ, משום דאסור לשאול באורים ותומים כי אם בלבישת השמונה בגדים, והציץ הוא החשוב שבהן. וכעין זה הביא התקלין חרתין דיש מפרשים דארון קאי על ארון שהציץ מונח בו. ובשיירי קרבן הוסיף דיש לומר דנקט הציץ, לפי דלובשו האחרון שבכולם. אמנם כתב דפירוש זה דחוק. ולכן פירש דהציץ קרוי ארון אלקים, לפי שכתוב עליו קודש להשם.

דף טז ע"א

א) גמ', מה עבדון ליה רבנן סכך שהוא בקירו שיעדיין לא נבנה בית הבחירה. התוס' בעירובין (ג:): ד"ה כל הקשו, על פי מה שמבואר שם בגמ', דכל זמן שארון שלא במקומו ישראל אסורים בתשמיש המיטה, ואם כן לדעת רבי יהודה כאן דשני ארונות היו, שפיר. משום דנאסר להם דוקא כשהארון שבו היו הלוחות היה שלא במקומו, ואותו לא היו רגילים להוליך למלחמה, ואוריה החמיר על עצמו אף בארון שהיו בו שברי לוחות. אבל לרבנן שהיה רק ארון אחד הא לכולם נאסר, ולא רק משום חומרא. ותירצו, דכיון שעדיין לא נבנה בית המקדש, והארון היה בקירו של חול, לא נאסר להם בתשמיש מן הדין, וגם אוריה עצמו הרי נשא את בת שבע, ולא החמיר על עצמו לפרוש ממנה, אבל כיון דהיה תרתי לריעותא, א. דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות, ב. דהארון אינו במקדש, רצה להחמיר על עצמו. וסיימו התוס' דאי גרסינן בירושלמי "שהיה שלא בקירו" (וכגירסת הגר"א) ניחא טפי דפירושו שלא בקירו אלא בתוך היריעה באהל. [כיון דלגירסא שהיה בקירו לא משמע שהקירו הוא חול דווקא].

ב) גמ', מי גנוז יאשיהו גנוז כיון שראה כתוב יולך ה' אותך וגו'

לא יהיה לכהנים הלויים. פירש הרמב"ן על התורה (בראשית מ"ט, ו') דלדעת רבי יהודה שלמד מקרא דלא יסור שבט מיהודה, אף משאר השבטים אסור למנות מלך על ידי משיחתו, ומותר למנותם כדין שופטים ושוטרים לפי צורך השעה, דהא יעקב אבינו ציוה שלא יסור שבט מיהודה. ומה שהזכירו בגמרא כאן כהנים היינו לרבותא, דאפילו כהנים שראויים מצד עצמן למשיחה, מכל מקום אין מושחין אותם למלכות וכל שכן שאר שבטים. ולדעת ר' חייא בר אדא איכא איסור מיוחד על כהנים ולויים שלא יהיו מלכים. ופירש שם הטעם כיון שהם מצווים לעבוד את עבודת ה' ונצטוו תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח וכו' ולא למלוכה וכדו'. עוד כתב שם, דהחשמונאים שמלכו בבית שני נכרתו אף שהיו חסידי עליון, משום שהיו כהנים ולא משבט יהודה.

יא) גמ', על שם לא יסור שבט מיהודה. כתב החתם סופר (סנהדרין כ: ד"ה בדרך) ששאל מלך אף שלא היה מבית דוד אלא מבנימין, כיון שהמלוכה היה שאול לו על מנת שיכירית את זרעו של עמלק, דלכך בעינן משבט שיהיה מבניה של רחל, וכמו שיהושע ומרדכי שהכריתו את עמלק, היו מבניה של רחל. [כמבואר בבראשית רבה עג.ו. -צט, ב].

דף טז ע"ב

יב) גמ', וטפחיים לשילוט מקום שספר תורה מונח. בבא בתרא (יד.) כדי שלא יהא [הספר תורה] נכנס ויוצא בדוחק. ופירש רש"י (שם עמוד ב') ד"ה ספר עזרה לפי שהיו קורין בספר תורה זה פרשת המלך בהקהל, וכהן גדול ביום הכיפורים, וכן כתב בשיטה מקובצת שם בשם הראב"ד, והוסיף דלכן הוצרכו שם העמודים של כסף שהיו בצידו, דכשמוציאין אותו לקרות בו היו גוללין אותו מעל גבי העמוד. אמנם מהתוס' (שם בעמוד א') ד"ה שלא משמע שלא בספר תורה זה קראו בהקהל וביום הכיפורים, וביארו התוס' שהיו מוציאין הספר תורה לפעמים כדי שלא יתעפש ויתקלקל.

יג) גמ', חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לשילוט. בבא בתרא (יד.) מבואר, שבאותו טפח שנשתייר ברוחבו היו שוכבים לאורך שני עמודי כסף [כמין עמודי ספר תורה] שעשה שלמה המלך, והלוחות היו ביניהם. ואליבא דרבי מאיר נתבאר שם בגמרא (בעמוד ב') דעל כרחק העמודים עמדו מחוץ לארון.

יד) גמ', כיצד עשה בצלאל את הארון וכו' נתן של זהב בשל עץ ושל עץ בשל זהב, רש"י על התורה (שמות כה, יא) כתב שנתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ, וכן גרסת התקלין חזקוני. ומקורו במדרש רבה ותנחומא שם. והקשה בספר תורת אהרן (על התורה) דאינו כסדר הכתוב מבית ומחוץ תצפנו שקודם יש לצפותו מבית ורק אחר כך מבחוץ, וכסדר שבירושלמי כאן. ותירץ, דמצינו כעין זה שהקב"ה אמר למשה רבינו שיאמר לבצלאל לעשות משכן ואחר כך ארון וכלים. ומשה רבינו הפך ואמר לבצלאל קודם לעשות ארון כלים ואחר כך משכן. ופירש הפני יהושע (ברכות נה.) שמה רבינו הקדים ארון וכלים, כי מפני חשיבות הארון ראוי הוא שיהא נכתב תחילה, אבל לענין מעשה משכן קודם דמעלין בקודש ואין מורידין. וכעין זה יש

השמן מעליו, כי כן מעשה הרוקחים בכל שמן מבושם. ולרמב"ם פרק א מכלי המקדש הלכה ב. ולרש"י כריתות ה. שיטות שונות באופן עשייתו].

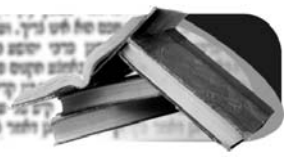
ו) גמ', שמן המשחה מעשה ניסים נעשה בו וכו'. הקשה הפנים יפות על התורה, (כי תשא ל, כג) אם כן איך נאמר איסור לאיש אשר ירקח כמוהו הרי לא שייך לרקוח כמוהו כי אפילו לסוך את עיקריו אין בו סיפק. ולאחרים לא נעשה הנס. והחתם סופר (חידושי הש"ס - ליקוטים) הקשה הרי התורה לא סמכה דיניה על הניסים [וכמו שכתבו התוס' ביומא (כא.) ד"ה נבלעין]. ולכן כתב, דנראה שאף להאי מאן דאמר, עיקר המצוה לעשות מעשה רוקח כדרך שהפטמים עושין, שהיו שולקין הסממנים במים והשמן קולט הריח, [עיי'ן באות הקודמת] ולא בעו לנס. והא דבעו לנס היינו על מנת שכולו יהיה קיים לדורות, ונעשה דוקא לאחר חטא העגל שנגזר עליהם מיתה, אבל הציווי נאמר קודם לחטא העגל, שהיו אמורים לחיות לעולם וממילא לא היו צריכים לנס. אלא שהקב"ה אמר "ואל בני ישראל תדבר לאמור" שאם יחטאו וימותו, "יהיה זה לי לדורותיכם" על ידי שיעשה בו נס שכולו יהיה קיים לדורות וממילא לא יצטרכו לשולקו במים. אבל מכל מקום שייך בו איסור ברוקח כמוהו עם מים כיון שכך עיקר איסורו. ובכתבי הגר"ז (כריתות ה.) ובאהל משה שם הוכיחו מחמת קושיה זו, דאף רבי יהודה מודה דאפשר לעשות את השמן בדרך שאמר רבי מאיר, אלא דמשה לא הוצרך לזה דידע שיהא נס בעשייתו. וכתב האהל משה דהוא מה שדייק התנא לומר, שמן המשחה עשה משה, לאשמועינן דאין מצוותו בכך דווקא, אלא דהכי הוי עובדא.

ז) גמ', וממנו נמשחו המשכן וכל כליו וכו'. כתב החזון איש (מנחות סימן כ"ז, י, ד"ה יש לעיין במשיחת) דיש לעיין במשיחת כלי שרת אם היו צריכים למושחו על פני כולו, או שמספיק כמין כף יונית כמו במשיחת כהן, וכתב דלכאורה משיחת כהן ומשיחת כלי שרת שוין דהכתוב כיילינהו יחד.

ח) אין מושחין מלך בן מלך אלא מפני המחלוקת, כתב המנחת חינוך (מצוה ק"ז) דדווקא כשממליכים אותו על בעלי המחלוקת צריך משיחה, אבל בזמן שנחלקו מלכי בית דוד ממלכי ישראל, לא הוצרכו מלכי בית דוד משיחה, כיון שלא הומלכו על אלו שנחלקו עליהם, ולכן לא מצינו שנמשח רחבעם אף שנחלק עליו ירבעם.

ט) גמ', אין מושחין המלכים אלא מן הקרן שאול ויהוא נמשחו מן הפך וכו'. פירש היעב"ץ שקרן הוא דבר קשה הקיים לדורות, ופך הוא כלי חרס הנשבר. לכן דוד ושלמה שנמשחו מן הקרן היתה מלכותן מלכות קיימת, ושאול ויהוא שנמשחו מן הפך היתה מלכותן מלכות עוברת. אמנם בציון ירושלים (שעל גליון הגמ') הביא מהרד"ק (שמואל א. פרק י פ"א) ועוד, דמשמע שכלול בזה גם ששאול ויהוא נמשחו בשמן אפרסמון, ודוד ושלמה בשמן המשחה, משום דדוקא מלכי בית דוד נמשחו בשמן משחת הקודש ולא מלכי ישראל. אמנם בפתח עינים כריתות (ה:): האריך דמפורש במדרשים כהרמ"ע מפאנו דשאול נמשח בשמן המשחה. וכן כתב המאירי (הוריות יא:).

י) גמ', אין מושחין כהנים מלכים וכו' לא יסור שבט מיהודה וכו'

הדרך היומיומית

מסכת שקלים דף טז – דף יז

ל השו"ן – א כסלו התשע"ד

כ) גמ', התורה שנתן הקב"ה אש לבנה חרותה באש שחורה וכו' כתב הרמב"ן (בהקדמה לפירוש התורה) שיש בידינו קבלה שכל התורה שמותיו של הקב"ה כיון שתיבות התורה יכולות להתחלק באופן אחר, והוסיף שנראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה היה באופן זה שהיתה הכתיבה רצופה בלא רווח בין התיבות, ולכן יכלו לקרוא בה בהרבה אופנים, וניתנה למשה על דרך המסורה לנו, ובעל פה נמסר לו קריאתה בשמותיו של הקב"ה.

דף יז ע"א

א) מתני' כנגד שלשה עשר שערים פירש התפארת ישראל שהיו משתחווים ומודים לה' על נוי הקישוטים שבכותל סביב לשער.

ב) מתני' שער העליון פירש התפארת ישראל, שנקרא בשם זה, משום דהר הבית היה משופע ועולה ממזרח למערב, וממילא השער הסמוך למערב הוא השער העליון. והוסיף, דלא התפרש מה היו עושים בשער זה.

ג) מתני' ושנים במערב לא היה להן שם, התוספות יום טוב כתב בשם ספר יוסיפון, שבמערב לא היה שער כלל כי אם חומה שתומה לגמרי. ונתקשה דאם כן בבית שני לא היו קיימים שני שערים אלו, ובספר יחזקאל משמע שבבנין שלעתיד לבוא לא יהיו שערים במערב, ומסתבר שכך היה גם בבית שני. מכל מקום על כרחך אין לנו לזוז מקבלת המשנה שגם במערב היו שני שערים (ועיין בדבריו). ובתפארת ישראל ביאר, דזה גופא כוונת המשנה, בדבריה "שלא היה להן שם", דהיינו שאותם ב' שערים שהיו במערב העזרה בבית ראשון, לא היו בבית שני. ואף על פי כן השתחוו כשהגיעו לשם. אמנם בכפתור ופרח פרק ו' כתב שהכוונה לשערי האולם וההיכל, שלכל שאר השערים היה שם על ידי מעשה שנעשה בהם, ולשערי האולם וההיכל לא היה שם על ידי מעשה. והר"ש סיריליאו פירש בשם הראב"ד דלא היה להם שם, לפי שלא היה שם כניסה ויציאה כל כך.

ד) גמ', מכאן ואילך מי תערובות הם כשרים לנדה ופסולים לחטאת. פירש קרבן העדה דפסולין לחטאת משום דנתערב בהן מי גשמים ואינם מים חיים. אמנם הר"ש סיריליאו פירש, דמכאן ואילך התערב בהן מים הפסולים למי חטאת כמי מוכין או מי מלוחין, שנקראים במסכת פרה (ח, י) מי התערובות, וכתב בהר אפרים דמשמע מפירושו דמים אלו כשרים לנדה אפילו כשהן זוחלין, כיון דדין מעיין יש להם, דהא התערבו בהן מים משאר מעיינות. ורבי אליעזר שנחלק ואמר שפסולין לנדה משום דמקוה אינו מטהר בזוחלים, כוונתו, כיון שמי הגשמים שמתערבין בהם מפקיעים מהם דין מעיין. וכתב שם דלפי זה על כרחך צריך לומר שנחלקו רבי אליעזר ורבי שמואל בגמ' במציאות, האם מי גשמים התערבו בהם או לא (עיין שם).

ה) גמ', מבית דוד וכו' כשרים לנדה ולחטאת מכאן ואילך מי קטפריסות הם פסולין לנדה ולחטאת. הגדולי טהרה (סימן ר"א סק"ה) מוכיח מסוגיין דאף על גב דמעייין מטהר בזוחלין הני מילי כשהוא זוחל בקרקע ישרה, דבכהאי גוונא מצטרפין המים שמתחילה ועד סוף לשיעור מ' סאה, אבל במקום מדרון אין מצטרפין כיון דקיימא לן דקטפרס אינו חיבור, וכדחזינן הכא דאף

לבאר כאן, שכתבה התורה קודם ציפוי הבית כיון שקדושת הארון מבפנים חשובה יותר מבחוץ שבו הלוחות מונחים, אמנם לענין המעשה בעי לעשות קודם מבחוץ, דהא מעלין בקודש ואין מורדין.

טו) גמ', להביא בין נטר לנטר, פירש הר"ש סיריליאו דאף על גב דאדוקים שם הנסרים ואינו נראה אפילו הכי תצפנו, וגזירת הכתוב הוא. רמו לתלמיד חכם שצריך שיהא תוכו כברו. ובתקלין חרתין פירש שעשו כן כדי שיהיה כאחת.

טז) גמ', כיצד היו הלוחות כתובין. י' על לוח זה וי' על לוח זה, רשב"י אומר כ' וכו', ר' סימאי אומר מ' ומי'. בגליון הש"ס ציין לרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תקמט) שכתב, דלרבנן שני הלוחות היו שוים והיה כתוב על כל אחד את כל עשרת הדיברות [כדי שלא יהא בלוח שמאל רק לאוין ויגבר הדין על הרחמים שבימין, וכמבואר ברמב"ן על התורה שהדיברות הם כנגד הספירות וכו']. ורשב"י אמר שהיו עשרים על כל לוח כיון דסבירא ליה שהלוחות היו נקראות בנס משני עבריהם ביושר ולא בהיפוך [מה שאין כן לדעת ר' חנניה ורבנן דסבירא להו שמבחוץ היה נראה הפוך]. ורבי סימאי סבר דבכל לוח היו הדיברות נקראות בנס פנים ואחור וגם בצד ימין ובצד שמאל הרי מ' בכל לוח. ובחתם סופר (שבת קד. ד"ה ואידי) פירש, דלרבנן כיון דעשרת הדיברות שבפרשת ואתחנן שונים מהדיברות שבפרשת יתרו, ובדיבור אחד נאמרו, לכן נכתבו העשרה שביתרו על לוח אחד, והעשרה שבואתחנן על השניה, ורשב"י סבר, דגם בצד השני נכתב כן וממילא היה כ' בכל לוח. ורבי סימאי סבר דכיון שהיה נס בלוחות שכל תיבה נקראה מצידו השני למפרע [כמבואר בשבת קד. ובמהרש"א ד"ה מבפנים] ממילא היה מ' בכל לוח. [ונאמרו בזה עוד כמה שיטות, והאריכו בזה הכותב בעין יעקב, והרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות חקור דין ח"ב פ"כ, והבית אלקים למבי"ט שער היסודות פ"ב עיי"ש].

יז) גמ', בין דיבור לדיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה כתב בהר אפרים דבמדרש רבה פרשת נשא פי"ג הגירסא, פרשויותיה ודקדוקיה של תורה, ומשמע שכל התורה כולה היתה כתובה על גבי הלוחות, ופירש, דלכן נקראו הלוחות לוחות העדות, על שם התורה הכתובה עליה, שנקראה עדות. כדכתיב עדות ה' נאמנה. וכתב, דאין להקשות איך אפשר שכל התורה תהא כתובה על לוחות שגודלן רק ו' טפחים מכל צד, כיון דמעשה נסים הוא, וכמו שכתב הרמב"ן (בפרשת כי תבוא) על הפסוק וכתב על האבנים באר היטב.

יח) גמ', מאי טעמא דרבי יהודה וכו' מצד ארון ברית ה'. בבבא בתרא (יד:): תירצו להאי קושיא, דלעולם היה בתוך הארון ומה שכתוב מצד הארון אתי למימר שהספר תורה יהא מונח מצד הלוחות ולא בין הלוחות,

יט) גמ', על דעתיה דר"מ דו אמר אין מוקדם ומאוחר בתורה. הקשה הזית רענן (לבעל המגן אברהם פרשת תרומה), הא בפסחים (ו:): איתא דבחד ענינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר, דאי לא תימא הכי כלל ופרט וכלל היכי דרשינן דילמא פרט וכלל הוא, ואם כן בסוגיין דמיירי בחד ענינא לא שייך לומר שאין מוקדם ומאוחר.

שנתנו עליו האיברים היה של שיש ולא של כסף, כדי שלא יתחממו האיברים ויסריחו, וביאר דחשש זה שייך דוקא בקרבנות יחיד, דכהן אחד יכול להקריב לעצמו את כל הקרבן. ויכול להוליך את כל האיברים ולהניחם שם כדי לנוח, אבל קרבנות הציבור היו מתחלקין ל"א כהנים, וחלקם היו ממונים על העלאתם למזבח.

(י) **מתני', שמעלין בקודש ואין מורדין.** הקשה **המנחת חינוך** (מצוה צ"ז) הרי גם בכניסתו הורידוהו מקדושתו כיון שהלחם נעשה בדפוס של זהב, ובשו"ת **אור המאיר** (סימן ז) הוכיח מכאן ומעוד מקומות דבאמצע המצוה לא חיישינן להורדה אם לבסוף המצוה חוזרת למעלתה.

(יא) **גמ', בעון קומי רבי אילא לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה.** פירש **הר"ש סירלאו** דשייכא הך בעיא לסוגין דלעיל, דכיון שהוא חם בשעת סילוקו כבסידורו, ממילא אף על גב דלחם ישן הוא כחדש הוא, ולכן הסתפקו באופן שאין לחם חדש האם יניחו את הלחם של שבת שעברה, על ידי שיסלקו אותו ויחזירו אותו כדי לקיים מצות ביום השבת יערכנו. והסיקו דמותר כיון שהוא כחדש. וכתב **בהר אפרים** דלפירוש זה נראה, דהא דקתני בגמרא "ואפילו פסול הוא" לא דווקא כיון שבאמת אינו נפסל, וכמו שכתב **תלמיד הרשב"ש** דאפילו הוא פסול לאו דווקא, כיון שאפילו אם הוא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום. (ועיין בהערה הבאה)

(יב) **גמ', מהו להניחו לשבת הבאה.** כתב **הר"ש סירלאו** דהכוונה שיסלקוהו בשבת ויחזרו לסדרו שוב כדי לקיים מצות ביום השבת יערכנו, אמנם **במאירי** משמע, שהכוונה שישאירו את הלחם על השולחן כמות שהוא משבת שעברה. וכבר מצינו שנחלקו בכעין זה **ביומא** (כ"ט): גבי לחם הפנים שסידרוהו בפסול לאחר השבת, דאמרינן התם כיצד יעשה יניחו לשבת הבאה וכו'. ופירש **הר"ח** שמניחו בשולחן, וכשיגיע השבת נמצא כאילו עכשיו ערכו. אמנם שיטת **רש"י** (שם), דכשתבוא שבת הבאה יפרקנו ויחזור ויסדרנו. ובפשוטו נחלקו אם יש דין מיוחד לערוך אותו ביום השבת או שהכל רק היכי תימצי כדי שיהא ערוך, אלא שכתב **ההר אפרים**, דאפשר דלרש"י דווקא שם מחמת שהעריכה נעשתה בפסול הוצרך לחזור ולערכו. אבל בסוגיין שהלחם נערך בכשרות על השולחן בשבת שעברה, אפשר דרש"י נמי יודה דלא בעו עריכה מחדש, ועיין שם שנתקשה בדברי **הר"ש סירלאו** דלעיל, דאם כן יהיה דהשולחן בלא לחם, ואיך יתקיים הדין של לחם פנים לפני תמיד.

(יג) **גמ', לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה** פירש **הקרובן העדה**, דהספק כשלא היה לחם לסדר בשבת, ונודמן להם לחם באמצע השבוע. האם כיון שהוא בין כך פסול לאכילה לשבת הבאה כי עדיין לא עברו עליו שבעת ימים על השולחן, ימתינו עד שבת להניחו. או שאף על פי כן יניחוהו כדי לקיים מצות לחם הפנים לפני תמיד. ועוד פירש, שהספק כשאין לחם חדש לסדר, האם ישאירו את הלחם הראשון על השולחן עד שבת הבאה אף על פי שפסול בלינה, או שעדיף לאוכלו כדי שלא יפסל. ופשטו, דדרשינן שיהא לחם לפני תמיד אפילו פסול. אמנם **בתקלין חדתין** משמע דפשיטא שאין להניח לחם הפנים פסול, וזה גופא

על גב דאיירינן במעיין, מירושלים ואילך נפסלו אף לנדה משום קטפרס. וכתב דעל כרחך נחלקו בהא תנאים, אליבא דרבי מאיר, דהא **בחגיגה** (י"ט). דעת רבי מאיר, דאמרינן גוד אסיק לענין חיבור מקואות. אמנם **בר"ש סיריליאו** נראה להדיא דמעין מטהר בזוחלין אף בקטפרס, והטעם שפסול מירושלים ואילך, משום דאמרינן שנתערבו בו שאר מימות ושוב אין לו דין מעין, הלכך אינם מטהרין בזחילה כי אם באשבורן. (ועיין בדברי הציון ירושלים)

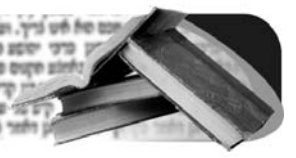
(ו) **גמ', המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה זה ימה של סיבכי וירדו אל הערבה זה ים של טבריה וכו'.** פירש **התקלין חדתין** דדריש הגלילה הקדמונה לימה של סבכי, כיון שהוא קרוב לגליל. וכתב **היפה עיניים** דאף שאת ארץ ישראל מסובבין שבע ימים, מכל מקום הזכירו כאן רק ארבע ימים משום שהם נמשכים מזה לזה. [דהיינו שימה של סבכי שיוצא ממערת פמיס (הוא הבנייס) ממשיך לימה של טבריא שהיא הכינרת, ומשם ממשיך עם הירדן לימה של סדום שהוא ים המלח, וכל אלו הם הגבול המזרחי של ארץ ישראל. ומשם המשיך דרך הגבול הדרומי של ארץ ישראל עד לים הגדול שהוא הגבול המערבי של כל ארץ ישראל. ו**בדרך אמונה** (פ"א מתרומות הלכה ז ביאור ההלכה ד"ה מאשקלון) ביאר, שמי ים המלח מתגלגלים ויורדים לים הגדול דרך נחל צין עד נחל מצרים שהוא אל עריש, שמתחבר לים הגדול. וכתב דאפשר דאף היום שיש הפסק ביניהם בכמה מקומות, מכל מקום מחוברים הם מתחת לאדמה. ועיין שם שהאריך להוכיח, שכל הימים והנהרות האלו הם גבולות ארץ ישראל מכל צדדיו, ולפי זה המים הקדושים שייצאו מקודש הקדשים לעתיד לבוא יסובבו את כל גבולות ארץ ישראל.]

(ז) **גמ', את מוצא בשעה שעלה נבוכדנאצר וכו' בתקלין חדתין** פירש דהקשר בין ענין זה לדלעיל, דהואיל והזכיר י"ג פרצות שפרצו מלכי יון, הביא לדרשה דחורבן. ומכיון שתנא דמתניתין סבר כאבא יוסא דהי"ג השתחויות הם כנגד י"ג שערים שבמקדש, הביא את האגדתא דשער המים שבמקדש, אבל **הר"ש סירלאו** מפרש במשנה, ששער יכניה שבו יצא יכניה לגלותו, היינו שער זה עליו מסופר שיהויכין (דהיינו יכניה) נטל מפתחות בית המקדש ויצא דרך שער זה, ואמר לשעבר היינו נאמנים לך וכו'.

דף יז ע"ב

(ח) **מתני', יג' שולחנות היו במקדש.** כתב **הריבב"ן** דאינו מונה י' שולחנות שעשה שלמה, כיון דמתניתין בבית שני עסקינן דלא היו שם אותן שולחנות. אמנם **הרשב"ש** כתב **דביומא** (נ"א): מוכח דאף בבית שני היו שולחנות אלו. והביא **מהמפרש במסכת תמיד** (לא): דהא דלא חשיב להו במתניתין, משום דלא היו משמשין כלום, כתנא קמא להלן בגמ'.

(ט) **מתני', על של שייש נותנים את האיברים, פירש הברטנורא** דאחר הניתוח היו מסדרין אותן על השולחן. הקשה **הרשב"ש דבתמיד** (דף לא). מוכח דכל אבר שנתחו נתנוהו למי שזכה בו, ואחר כך הוליקום והניחום על הכבש. ותירץ, דמתניתין מיירי בעולות של יחיד. וכן כתב **ריבב"ן** במתניתין, דהטעם שהשולחן

הדרך היומיומית

מסכת שקלים דף יז – דף יח

א כפלו – ב כפלו התשע"ד

(צט): פירש רש"י בד"ה על כולן, דהכוונה שפעמים היו מסדרין על זה ולפעמים על זה. אמנם בהר אפרים כתב, דבילקוט מלכים קפ"ה מבואר, ששלמה המלך הוסיף על של משה רבינו, כיון שבמדבר שלא היו צריכים לזרעים היה מספיק אחד, וכיון שהגיעו לארץ ישראל עשה שלמה י' כדי להרבות זרעים, וכן עשה י' מנורות שבכל אחד ז' נרות כנגד שבעים אמות, שיהיו מתכבשים תחתיהם. ומשמע שכל הנרות היו דולקים יחד וכל השולחנות היו ערוכים יחד. אמנם כתב דיש לומר דסבירא להו שלא היו מבעירין כולם לשם מצוה שאמרה תורה, אלא לשם נוי. (ב) גמ', על כולן היה מבעיר שנא' ואת המנורות וגו'. כתב הר"ש סירלאו, דנראה דתנא קמא יתירץ האי קרא, לבערם לנוי אבל לא למצוה שאמרה תורה, ועיין בהר אפרים שהאריך בביאור הענין, שנחלקו אם יש משום בל תוסיף כשיכוונו להדליק כולם למצוה. (ג) גמ', היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור ומוציאן עד שהוא מעמידן על אחד וכו'. במנחת חינוך (מצוה צ"ח) דן בשיעור שנתנה התורה למנורה ככר זהב, אם הקפידה רק שלא יעשה את המנורה בפחות מככר, אבל למעלה אין לה שיעור. או שרצתה שיעשה מככר לא פחות ולא יותר. וכתב דמסברא נראה דביתר קצת אין קפידא. ומהמבואר בסוגיין דשלמה עשה כל טצדקי שיהא המנורה ככר ולא יותר אין ראייה, דשמא רצה לעשות שכליו יהיו דוגמת כלי משה. אמנם הביא שם, דברש"י על התורה פרשת תרומה (שמות כה, לט) כתב להדיא, שלא יהא משקלו עם כליו אלא ככר לא פחות ולא יותר.

(ד) גמ', היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור ומוציאן עד שהוא מעמידן על אחד. כתב החתם סופר (על הש"ס - ליקוטים) שמנורה הוצרכה להיות זהב טהור לרמו לתורה שבעל פה שצריך להגות בה ולזקקה עד שיוציא הדין לאמיתו. ועוד, לרמו על תלמיד חכם שצריך שיהיה לו לב טהור מווקק בלי שום תערובת. [ועל פי דרכו יש לומר דמה ששלמה זיקק מתוך אלף ככרות ככר אחד מרמו על אלף נכנסים למקרא ואחד יוצא להוראה (י.ר.)].

(ה) מתניתין, וכתוב עליהן תקלין חרתין וכו'. כתב התוספות יום טוב דאף דלעיל (פ"ה מ"ג) נחלקו אם לכתוב על החותמות בארמית או בלשון הקודש, מכל מקום כאן לכולי עלמא כתבו בארמית, כדי שכל הבא לתת מעות ידע להיכן יטילם, מה שאין כן לעיל שהממונה היה נותן את החותמות, והוא ידע מה נותן, ונאמן שלא יטעה את הלוקח. והא דנחלקו שם היינו אי חיישינן לטעות או לא.

(ו) מתניתין, תקלין חרתין שבכל שנה ושנה. כתב התפארת ישראל שכל המביא שקלים היה מביאו ליד הגזבר והוא שנתנו לתוך השופר, וכנגד השקל היה נותן לאדם שהביאו חותם שיוכיח על כך, ולכל מי שלא היה חותם היו ממשכנים עד שיתן שקלו כדלעיל (פ"א מ"ג). ובכל ערב היה הגזבר מריק את שופר זה לתוך האוצר שבלשכה כדלעיל (פ"ג מ"ב).

(ז) מתניתין, וחכמים אומרים קנין אחד חטאת ואחד עולה, דעת רבינו חיים הובא בתוס' זבחים (צ). ד"ה למקראה, דאף דכל חייבי חטאות ועולות בעו להפריש החטאת קודם העולה, מכל מקום יולדת צריכה להפריש תחילה את העולה לפי שהקדימו הכתוב.

ספק הגמרא, האם כשיניח את הלחם של השבת הקודמת לשבת הבאה יפסל בלינה, וממילא אסור להשאיר אותו, או שלא יפסל בלינה הלכך ישאירו אותו. ולפי זה הגירסא במסקנת הגמרא "לחם פנים לפני תמיד ואפילו הוא כמה ימים" כגירסת הגר"א. דהיינו שהפסוק אתי להורות שישאירו אותו לשבת הבאה ואינו נפסל בלינה. ובמשנת אליהו האריך בביאור סוגיה זו עיין שם. וכן מפורש ברש"י יומא (כא). ד"ה ולא נמצא, דאם הלחם נפסל השולחן עומד ריקם עד השבת הבאה. אמנם ברש"י באבות (פ"ה מ"ה) כתב, דלחם הפנים אפילו נמצא בו פסול נדחה לשבת הבאה.

(יד) גמ', ונתת על השולחן לחם הפנים לפני תמיד אפילו פסול. וגירסת הגר"א אפילו כמה ימים. בכתבי הגר"ח (אות ס"ז) נסתפק, אם חיוב הקטרת בזיכין הוא מחובת השבת, או שאינו חלק מעבודת השבת, וחיובו כשאר רוב קרבנות שכשמגיע זמן ההקטרה צריך להקטירן. ובמציאות חל זמנו בשבת. והוכיח מסוגיין דאין הקטרת הבזיכין חובת היום, דאי לאו הכי האריך דוחין חובת היום כדי לקיים מצות הנחת הלחם תמיד. ומשמע שם דההוכחה דוקא לגירסת הגר"א (עיין הערה קודמת), דלגירסתנו, אפשר שבאמת מקטירין את הבזיכין בו ביום, ומכל מקום מקיימים בלחם מצות תמיד כמו שמקיימים בלחם פסול.

(טו) חמשה בימין שולחנו של משה וחמשה משמאלו. פירש הר"ש סירילאו שתנא זה סבר שאורכו של השולחן היה לרוחבו של הבית, וממילא כיון שהיו חמשה שולחנות שכל אחד אורכו שתי אמות, מונחות לרוחב הבית, ראשו של זה סמוך לראשו של זה, הרי שהשולחנות לקחו יותר מעשר אמות ברוחב הבית. כיון שודאי היה ריוח מעט בין שולחן לשולחן, ומכיון שרוחב הבית היה עשרים אמה, ועל כרחך מתחלק עד עשר אמות לצפון ועשר לדרום, ולכן סבר האי תנא שלא היו מסדרין את השולחן על של שלמה, כיון שהשולחן האחרון היה מעט בצד דרום, והוכרחו לסדר רק על של משה שהיה בין שני השורות. [זה היה פשוט לתנא שאין חילוק בין שולחן לשולחן, ומכיון שהוכרח לדרוש שאין דין להניח על שאר השולחנות ממילא אין הבלד ביניהם].

(טז) גמ', אף על פי כן לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד. הר"ש סירילאו הקשה אם כן מדוע לא יכל התנא להעמיד שהיו השולחנות חמשה מימין הפתח וחמשה משמאלם הרי בין כך לא סידרו עימהן את הלחם, ותירץ שבכהאי גוונא שכל החמשה שולחנות שבדרום הם שלא כהלכה ודאי אין לעשות, ומה שאין כן באופן שהם מונחים מצפון לדרום שאף על פי שאחד מכל שורה היה מעט בדרום, מכל מקום תחילת סידורן היה בצפון, ובהדי צפון שדינן להו, ובדאי כל כמה שאפשר לתקן היו מתקנים.

(יז) גמ', על כולן היה מסדר, במנחות (צט): פירש רש"י דהיינו פעמים על זה ופעמים על זה, וכתב על זה הר"ש סירלאו דפירוש נכון הוא. וביאר ההר אפרים כיון דלסדר על כולן יחד אסור משום בל תוסיף. (וע"ע להלן יח. לענין המנורות).

דף יח ע"א

א) גמ', רבי יוסה ב"ר יהודה אומר על כולן היה מבעיר, במנחות

הדרש היוזמי

מסכת שקלים דף יח – דף יט

ב כסלו – ג כסלו התשע"ד

מביא גיזר אחד, והוא משום דגם לגיזר אחד יש כבר חשיבות לעצמו, דהא אשכחן דרחמנא אחשביה, דכל גזיר היה מוליך כהן אחד. וכתב שם **בהר אפרים** דלפי זה נתחדש דאם יאמר הרי עלי "קרבן עץ" למזבח, יהא חייב שני גזירין כי אין "קרבן" עצים פחות משנים. [אמנם הר"ש סירלאו כתב דכיון דאחשביה רחמנא דכל גזיר מקריב חד כהן. ואשכחן דעצים מיקרו קרבן שמע מינה דעבודה מיקריא, וציינן שם למאן דאמר במנחות כ: דעצים בעי מלח עיי"ש. ומשמע שהבין דהנידון כאן בקרבן עצים שבה נחלקו בגמ' במנחות שם אם צריך יחד עם זה מלח, ולא בסתם הקדש לעצי המערכה דלכו"ע א"צ מלח].

(ג) **גמ'**, כנגד **ששה בתי אבות**, פירש **הקרבן העדה** דכל משמר היה חלוק לששה בתי אבות, כנגד ששת ימי השבוע, שכל אחד עבד ביום אחר, והיה לכל משמר שופר לעצמו דלא ליתו לאינצווי. ובשבת היו כולן שוין ולכן לא הוצרכו לשופר נוסף. אמנם **התפארת ישראל** כתב דבלאו הכי בשבת לא הוצרכו כיון דמעו מוקצה הן ולא היו מביאים אותם בשבת.

(ד) **גמ'**, **שם**, עיין **ציון ירושלים** שהקשה דמבואר בכמה מקומות דהיו ז' בתי אבות בכל משמר, וכן הקשה **המקדש דוד** (סל"ה ב') ו**בחתם סופר** (שו"ת או"ח סימן ר) ביאר, דתלוי בהא דפליגי **במנחות** (קז:), דלחוקיה דחיישינן לדרכי שלום בשבת היו כולם שוים, והיו רק ששה בתי אבות, ולשאר השיטות שם דלאינצווי לא חיישינן והשופרות לא היו משום מספר בתי אבות, אין הכי נמי היו ז' בתי אבות.

פרק שביעי

דף יט ע"א

(טו) **מתניתין**, **קרוב לשקלים יפלו לשקלים**, הקשה רבינו **עובדיה מברטנורא**, למאן דאמר (בבבא בתרא דף כג:): דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב. אמאי הכא הולכין אחר הקרוב. וביאר דעל כרחק האי מאן דאמר, מוקי למתניתין בגוונא שהשקלים והנדבה שוין. **והתפארת ישראל** כתב, דמסתימת המשנה והגמרא כאן משמע דבכל גוונא מיירי, וכך מוכח **מהרמב"ם** (פ"ג משקלים הי"ד) שסתם דבכל ספק יפלו לנדבה, וכתב, דאפילו אם כעת נמצא שבאחד השופרות יש יותר מחבירו, ואם כן נאמר דמכאן ראייה שמה שהביאו היום מאותו מין היה, מכל מקום כיון שאין הר הבית עשוי להתכבד בכל יום כמבואר **ברש"י פסחים** (י.ו.), שמא ביום שנאבד היה הרוב בתיבה אחרת. אמנם להלן בירושלמי הקשו למה מחצה על מחצה בין שקלים לנדבה אזיל לנדבה, וגירסת **הר"ש סירלאו** בגמ', אית דבעי למימר על ידי שהנדבה מרובה, ופירש **הר"ש סירלאו** דכיון דאזלינן בתר רובא לכן הוא נופל לנדבה, ופשטות הלשון משמע דכיון שיש יותר מעות בנדבה אזלינן בתר רוב. [וכדחזינן נמי **לעיל** (יח:): דכיון שהנדבה מרובה הוצרכו לה לששה שופרות] ואם כן מצינו להדיא, דלא מיירי בשוין כרע"ב. (י.ר.).

(טז) **מתניתין שם**, **הפתחי תשובה** (יו"ד סימן ק"י סק"ב) כתב דנחלקו האחרונים במי שמצא בשר בעיר שרוב החנויות שבה מוכרות שחוטה, וחנויות אחת מוכרת נבילה, אבל מספר הבשר הנמכר בחנות הנבילות הוא יותר מכל הבשר בחנויות השחוטה.

והקשה **המקדש דוד** (סי"א ב') ממתניתין דידן, דאם כן איך היה שופר אחד לקיני זבין ולקיני יולדות, הא לא יידע הכהן איזה שם לקרוא תחילה, אם חטאת כדין זבין, או עולה כדין יולדת.

(ח) **מתניתין**, **זה מדרש דרש יהודע כהן גדול אשם הוא וגו'.** תמה **התפארת ישראל** מה שייכות יש לדרש יהודע לכאן. הרי התם לא איירי אלא ממותר חטאת ואשם, מה שאין כן הכא שהתנדב מעיקרא עולה. ובעולה מפורש **בקרא** (ויקרא פ"ז) "עור העולה אשר הקריב לכהן יהיה", ומינה דרשינן נמי **בזבחים** (כג:): דבשאר קרבנות כאשם וחטאת הדין כן. ובשלמא למאן דאמר **במנחות** (קז:): דהנך ו' שופרות היו למותרות שפיר מייתי הא דדריש יהודע, דכמו במותר של חטאת ואשם כך למותרות של שאר קרבנות, אבל לשאר השיטות (שם) דמיירי בנדבה קשה, מה צריך להגיע לדרש יהודע. (והניח בצריך עיון). אמנם לפי מה שפירש **התקלין חרתין בד"ה זה מדרש דרש בשם הגר"א**, דיהודע חידש דסלקא דעתך אמינא דנדבה הוי כולו לגבוה כמו הקדש בדק הבית, קא משמע לן דהעורות לכהנים. ולפי זה אתי שפיר שהוצרכו להביא כאן במתני' דאף בנדבה הדין כבעולות (י.ר.).

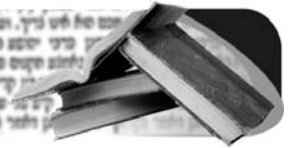
דף יח ע"ב

(ט) **גמ'** ואי אמרינן **ברירה נברור ד' זוזי ונישדי בנהרא ואידך לישתרו**. כתבו **התוס' ישנים ביומא** (נה:): דפשוט שאם יש איסור מעורב בהיתר, אי אפשר להוציא אחד ולומר שהוברר דזהו האיסור, ועל כרחק כוונת הגמ' היא שמעיקרא יתנו שאם ימות אחד יהיו אותם המעות שישליכו לים המלח קדושים עבור המת, ומעותיו של המת יהיו קדושים לצורך החי.

(י) **גמ'**, **רבי יהודה לית ליה ברירה**. ובדעת חכמים שנחלקו במתניתין, פירש **התפארת ישראל** דסבירא להו דיש ברירה. אי נמי סבירא להו דלא חיישינן למיתה.

(יא) **גמ'**, **מביא גיזר אחד**. **המקדש דוד** (סי"א ג) מוכיח מכאן, דאף דעת הירושלמי דיחיד יכול לנדוב עצים בלי למוסרו לציבור, דאי תימא דבעינן מסירה אמאי מבעיא ליה אם יכול לנדוב גיזר אחד, מה איכפת לן שאין הגיזר קרבן לעצמו, הרי הציבור יצרפו אליו עוד גיזר, ולציבור אפשר למסור אפילו פרוטה אחת. ודלא **כמשנה למלך** (פ"ד משקלים הלכה ו) שכתב, דדעת הירושלמי דצריך למסור העצים לציבור עיין שם.

(יב) **גמ'**, **שזה קרבן בפני עצמו וזה קרבן בפני עצמו דתנינן ב' בידן ב' גזירי עצים**. הקשה **בהר אפרים** הרי אשכחן גבי אברי התמיד שהיה כהן אחד מוליך את הראש והרגל, וכהן אחר מוליך את שני הידים וכו'. אף על פי שאין כל חלק קרבן בפני עצמו אלא הכל קרבן אחד. ותירץ, דבסוגיין לא איירו באמר הרי עלי "קרבן" עצים, כיון שקרבן עצים אינו פחות משני גזירין, וכמו שפירש **הראב"ד** (בתורת כהנים ויקרא נדבה פ"ז) משום דלא מצינו מערכת עצים פחותה משני גזירין. אלא מיירי במקדש עצים בקדושת דמים לשם עצי המערכה ונותן לשופר דמי העצים, ובזה גם בפחות יכול לחול הקדש. וכל הטעם שחייב להביא שני גזירין היינו משום שאמר עצים בלשון רבים ומיעוט רבים שנים, וכמו שכתב **המבי"ט** (קרית ספר פט"ז ממעשה הקרבנות), ועל זה אמרו בגמ' דאם אמר עלי עץ בלשון יחיד

הקדש, דהא מיד עם הנפילה עדיין לא נתיאשו הבעלים, ממילא שוב אין חצר זוכה אפילו אחר יאוש, וכמו שכתבו הרא"ש והנימוקי יוסף על בבא מציעא (כה:): אמנם האמרי משה (ס"ג אות ד') תמה דהא בהקדש לא שייך באיסורא אתי לידיה כיון שאינו חייב בהשבת אבידה (עיין שם).

דף יט ע"ב

כא גמ', חזקה שאין הכהן מוציא מן הלשכה מעות עד שהוא מחלל על הבהמה, כתב התפארת ישראל (אות יא כאן) דלפי זה, אין כוונת מתניתין דהמעות שנמצאו בהר הבית הוו חולין גמורים, דהא אסור להכניס מעות חולין לעזרה, כמבואר בברכות (סב:). אלא הכוונה שהן מהשקלים שבלשכה אלא שודאי אין בהם קדושה כיון שחיללו בו על הבהמות. אמנם התוס' בפסחים (ו.) ד"ה בהר הבית פירשו, דתלינן הכא במעות חולין ממש, שבאו מאנשים שמחוץ לעזרה, ודווקא בפרהסיא אסור להכניס מעות חולין לעזרה דמחוץ כמוליקין שם לסחורה, אבל בצנעא שרי.

כב גמ', שם. כתב התפארת ישראל (במשנה אות יא) דאין להקשות שמא נאבד מהשקלים כשהכניסם ללשכה, דכיון דאם יאבדם יהא חייב באחריותו, נזהר בהם שלא לאבדם, והכי נמי אין להקשות דניחוש שהן ממעות שהכניסו להטילן לשופרות של קינים שהקדישום בעלים מיד כשהפרישום, כיון דמעות הלשכה רובא נינהו טפי ממעות הקינים.

כג גמ', א"ר יוסי ויאמר וכו' פירש הקרבן העדה בתמיה, דילמא במתניתין אין הטעם משום היסח הדעת, כיון דכל שהוא בעזרה לא מיקרי היסח הדעת, דהא ליכא למיחש לטומאה. אלא היינו טעמא דפסול שמא נתעבר צורתו וכו', והקשה הגרע"א בגליון הש"ס, דאם הטעם שאין בו היסח הדעת משום שהבשר נמצא בעזרה, אם כן אמאי בנמצא בירושלים בעי עיבור צורה הא הוי היסח הדעת. אמנם בתקלין חרתין פירש, טעם אחר למה אין לאסור מחשש טומאה כיון שהעזרה וירושלים הוו רשות הרבים, וקיימא לן דכל ספק טומאה ברשות הרבים טהור. ולפי זה אתי שפיר. ועיין במשנת אליהו שהאריך להוכיח כפירושו בביאור הסוגיה.

כד גמ', תשע חנויות מוכרות בשר נבילה וכו' נתחלפו לו חושש פירש הקרבן העדה, דמספיקא אסורות כולן, אבל אין לוקין עליהם כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ומבואר דלדינא כל קבוע כמחצה על מחצה אינו רק לחומרא אלא אף לקולא, דאינו יותר מספק. וכן כתב הש"ך (יו"ד סימן ק"י סקט"ו) על פי מסקנת הגמרא בכתובות (ט"ו.).

כה גמ', והן שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל, הקשה החתם הסופר (על הש"ס - ליקוטים), דאם כן הוי ליה פירש לפנינו, ונולד הספק במקום הקביעות, והוי ליה כמחצה על מחצה. ותירץ, דיש לומר דהכי קאמר, דראה את הגוי יוצא היום ממקולין ישראל, וראה שמשם קנה בשר היום, ואף שעברו כמה שעות, מכל מקום קונה ממנו כיון דאיתחזק בידו בשר היתרא, ותו לא חיישינן שמא חתך מבשר הסוס שבביתו. אבל מסתם גוי לא ניקח, שמא הביא מבשר הסוס שבביתו דהא לא הוחזק היתרא בידו היום.

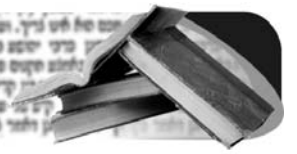
אם אזלינן בתר רוב חנויות או רוב בשר. ובבינת אדם (שער הקבוע טז) הוכיח ממה שכתבו רבינו עובדיה מברטנורא והתוספות יום טוב (עיין בהערה הקודמת), דלא אזלינן בתר רוב החנויות אלא אחר רוב הבשר, דאי לאו הכי אף אי נימא דבשופר של שקלים היה מספר המטבעות שוה למספר שבכל הששה שופרות של גדבה [יחד], מכל מקום היה עלינו לילך בתר רוב השופרות, ועל כרחך דלא אזלינן בתריהו. וכעין זה הוכיח החוות דעת (ס"ג) מקושיית רבינו עובדיה מברטנורא, שהקשה דניזיל בתר רוב הממון ולא אחר רוב השופרות, על כרחך דהעיקר תלוי ברוב המטבעות או הבשר, ולא ברוב החנויות עיין שם, ונלכאורה צריך עיון מה הראיה מכאן הרי כאן אין החשש שמעות נפלו מהקופה, אלא מאותם שבאו לתרום שם, ולכן ודאי לא שייך לילך אחר רוב השופרות אלא אחר רוב הממון שהאנשים תורמים שם]. ועיין בחתם סופר על הש"ס - ליקוטים כאן.

יז מתניתין, בין עצים ללבונה וכו', הקשה התפארת ישראל למה לא הזכירה המשנה גם כן בין לבונה לזהב, ותירץ, דכל שנדר זהב מסתמא הביא דינר זהב ממש ולא פרוטות בשווי דינר זהב. אמנם כתב דמדלא נקט מתניתין נמי בין גזולי עולה לעצים, נראה דהנך שופרות שהוזכרו במשנה עמדו זוגות וזוגות יחד, חדתין ועתיקין, קינין וגזולין, עצים ולבונה, אבל זהב ואינך היו כל אחד בפינה אחרת שלא היה שייך בהם ספק, שהרי לשופרות של השקלים הגבאים היו מכניסים, ועל כרחך שהיו בלשכה כדלעיל (פ"ג הלכה ב), מה שאין כן שאר השופרות שכל מי שרצה נתן לתוכו, מסתמא עמדו במקום גלוי.

יח מתניתין, בשר שנמצא בעזרה איברים עולות וחתיכות חטאות, ובירושלים זבחי שלמים. התוס' בחגיגה (כא.). ד"ה האונן כתבו, דמשמע הכא שעולה תקרב וחטאת תאכל. ותמיהו בזה המפרשים הרי מפורש במתניתין ששניהם ייצאו לבית השריפה. וביאר התפארת ישראל, דתוס' סברי דאינו שורפן משום היסח הדעת, אלא משום דחשו שמא עבר זמן אכילתן. וכדמשמע נמי בירושלמי להלן עמוד ב', וברמב"ם (פי"ט מפסולי המוקדשין הלכה ד). והראיה, דאי שרפי להו משום היסח הדעת, מאי טעמא לא כתבה המשנה רבותא טפי, דאפילו בשר שנאבד בעזרה, וידעינן מתי נעבד ויודע בו בודאי שזהו הבשר שאבד, דליכא בו משום עבר זמנו, ישרף ומשום היסח הדעת. ומדלא נקט להא משמע דהפסול משום חשש עבר זמנם. וזה מה שכתבו התוס' דמשמע הכא דבדליכא הך חששא אינו נפסל משום היסח הדעת.

יט מתניתין, זה וזה תעובר צורתו וייצא לבית השריפה, ביאר התקלין חרתין דאף על פי כן איכא נפקא מינא בבשר אם הוא עולה, חטאת או שלמים, והוא לענין אם עבר אדם ואכלן, דעל שלמים אינו חייב כלום, ועל עולות חייב כיון שכולה כליל, וכמבואר בגמ' בעמוד ב', וכן כתב הרמב"ם (פי"ט מפסולי המוקדשין הלכה ד), ובתפארת ישראל כתב דנפקא מינא מתי ישרפנו, דהא בעי להמתין לעבור צורתן עד אחר שיעבור זמן אכילתן, הלכך בחטאת יש להמתין עד שיעבור היום והלילה שאחריו, ובשלמים יש להמתין ליום השלישי.

כ מתניתין, בהר הבית חולין, כתב הקצות החושן (סימן ר') דהקדש לא זכה בהם בקנין חצר, משום דבאיסורא אתי לידי

הדרש היוזמי

מסכת שקלים דף יט – דף כ

ג. כסלו – ד כסלו התשע"ד

מברטנורא שמקריבו לפסח, כיון דאמרינן שודאי אחד מבני החבורה עדיין מנוי על הקרבן בשעת שחיטתו, כיון שעל כל פסח מנויים רבים, וכשנאבד הקרבן לא ימלט שנשאר לכל הפחות אחד שלא נודע לו שנאבד, ורק אחר כך כשיבוא לאוכלו יודע לו שנאבד, וממילא בשעת שחיטה היו לו בעלים.

(ה) **מתניתין**, וכן **גר שמת והניח זבחים וכו'**, במנחת ברוך (סימן כ' ענף ג') הוכיח מהא דחזינן הכא דמקריבין קרבן של גר שמת, דאפילו אי נימא דכהנים שלוחא דידן, מכל מקום אין השליחות מעכבת דהא אין שליחות למת.

(ו) **מתניתין**, **רבי יהודה אומר משל יורשין**, הקשה **האור שמח** (פ"ג מתמידין הלכה כב) הרי היורשים הם אווננים ואונן אינו שולח קרבנותיו, וכתב דצריך לומר דאליבא דרבי יהודה הווי גזירת הכתוב, ולרבי שמעון דתיקנו להביא משל יורשין, אפשר דמסרו היורשים את דמי החביתין לציבור. אמנם **במקור ברוך** (ח"א סימן ז) כתב דכיון דכפרת הקרבן לאביהם, וכמו שכתב **הרמב"ם** (פ"ג מתמידין הכ"ב) ליתא לחסרון דאונן, וכן כתב **בזכר יצחק** (סמ"ג).

(ז) **מתניתין שם**. כתב **התוספות יום טוב**, דמסתברא דאם לא ירשו היורשים כלום אינם חייבים להביא מביתם, אמנם **בלחם שמים** כאן נחלק עליו, וכן נטה לומר **במנחת חינוך** (קל"ו).

(ח) **מתניתין שם**. כתב **החזון איש** (מנחות ל"ד, ג') דנראה, דיורשין דקאמר רבי יהודה היינו דווקא בנו כשר הראוי להיות כהן גדול תחתיו, דכל זמן שלא מינו אחר חיובא עליה רמי, אבל בנו חלל, או שאין לו אלא בנות הרי יורשין, ומכל מקום לא רמיא עליהו חיובא, וכל שאין יורשין החובה על הציבור דרמיא חובה על כל ישראל שיקרבו חביתין תמיד. אמנם **המנחת חינוך** (קל"ו) כתב דמסתימת הש"ס והרמב"ם משמע דכל היורשין בכלל, והוא הדין בבנות או אחים או יורש אחר על פי התורה, ואף שהתורה גילתה כן רק בבנים, בכהן המשיח מתחתיו, לאו דווקא, אלא שדיבר הכתוב בהווה. וכן כתב **הלחם שמים**, ובשפת אמת (מנחות נא): הסתפק בזה.

(ט) **גמ'**, **אלא הילכו בהן אחר הרוב**. הקשה **המקנה** (קידושין נה). דמאחר דפסקינן רוב וקרוב הולכין אחר הרוב, ניזיל בתר רובא דעלמא דהווי חולין, עיין שם.

דף כ' ע"ב

(י) **גמ'**, **תנאי בית דין הוא על האובדות**, פירש **המקדש דוד** (י"ט, ב') דהטעם שבית דין מתנים על האובדות, דמאחר דלא ידוע מה הן, ואי אפשר להקריבן, ממילא הוו כמותרות דהא אינם ראויים למה שהוקדשו עיין שם.

(יא) **גמ'**, **ועובדה בידו**. פירש **הקרבן העדה** דהוא עצמו מקריבו, וכתב **החזון איש** (מנחות ל"ד, ו) דאפשר דאינו לעיכובא, דהא כתבו **התוס' מנחות** (סב:) **ד"ה וכן**, דהא דדרש רבי שמעון **במועד קטן** (טז.), דבזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי לעבודה, דהיינו שאין כהן מצורע או טמא מת משלח עשירית האיפה שלו, ואי נימא דגם בדיעבד העבודה פסולה, אם אינו עובד בעצמו, איך יכול לשלח את עשירית האיפה.

(יב) **גמ'**, **אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבד**, ועד שלא הביאו

ונבפשוטו יש לומר דלא קשיא מידי, כיון שבמקום הקבוע לא נולד שום ספק, כי המקולין ודאי של ישראל והכל כשר. ואין סיבה להסתפק משם.

(כו) **גמ'**, **רב נחת לתמן חמתון מקילין וחומר עליהן**. **בחולין** (צה). איתא להדיא דלא החמיר רב בבשר שנמצא ביד עכו"ם, אלא אם נמצא ברחוב, אבל **הרמב"ם** (פ"ח ממאכלות אסורות הי"א) פסק, דגם בשר הנמצא ביד עכו"ם במקום שרוב טבחי ישראל אסור, וכתב **המגיד משנה** שם, וכן **בביאור הגר"א** (יו"ד סימן סג, א) **דהרמב"ם** פסק כסוגיית הירושלמי דידן. דמהא דהצריך ר' יוחנן למסקנא דלעיל שראינו אותו יוצא ממקולין של ישראל, אלמא דנמצא ביד עכו"ם חמור יותר מנמצא ברחוב, ואם כן רב שהחמיר בנמצא ברחוב משום בשר שנתעלם מן העין, כל שכן שהחמיר בנמצא ביד העכו"ם.

דף כ"א ע"א

(א) **גמ'**, **ההוא שטף נהרא ואייתי חורין תחותי**, כתב **בהר אפרים** דעל כרחק צריך לומר דמיירי הכא, בגוונא שלא השגיח לראות שאין שם עורב, הלכך אף על פי שמצא רק חתיכה אחת חיישינן שמא בא עורב והחליף, כיון דאם יראה להדיא שהעורב הביא רק אחד אין לחוש, כמבואר **בחולין** (צה): **ובתוס'** (שם) דדווקא באופן שמצא שני חתיכות אסר רב.

(ב) **גמ'**, **יחכמינן שפירא קיטרהון**, כתב **החתם סופר** (שו"ת יו"ד סימן קטו ד"ה ע"ד) דמכאן פשיטא ליה לבדק הבית (במשמרת הבית, ד', ה') דטביעות עין גמור מהני באיסורין. דהשתא במוצא בשוק מתירין משום יין נסך, מכל שכן במפקיד ומטהר.

(ג) **גמ'**, **ואנן חמיין רבנן מכריזין א"ל את אין הוייתה משכה לא נסבת וכו'**, כתב **הפירוש תאנה** דאין להקשות מהא דאיתא **בבא מציעא** (כד:) דגם במקום שרוב עכו"ם מצויים מצוה להחזיר, משום ועשית הישר והטוב. דהני מילי במקום שבא בעל האבידה ונתן סימן, והכא קאמר דאין חיוב הכרזה, אבל אין הכי נמי אם יבואו הבעלים נכון להחזיר. אמנם הקשה מהא דלבסוף נמצא שהגבינות נאבדו מבית ראב"י, ואם כן אמאי לא החזיר.

(ד) **מתניתין**, **רבי יהודה אומר הראוי לפסחים לפסחים**, פירשו **רבינו עובדיה מברטנורא והתוספות יום טוב**, דהיינו שהמוצא מותר להקריבו לפסחו, ואם יבוא הבעלים אחר כך יתן לו דמיו. ותמדה **המקנה** (קידושין נה: בתוד"ה שלא בזמנו) **והמקדש דוד** (ק"א ס"ה, א), הא מפורש **בפסחים** (צט). דדעת רבי יהודה גופיה דילפינן מקרא דהפסח כשר בהחלפת בני החבורה, דוקא אם לפחות אחד מבני החבורה הראשונה קיים, ואם כן איך המוצא לוקח את הפסח לעצמו, הרי אין אחד מבני החבורה קיים עמו. ותירץ, המקנה דלא חיישינן שהקדישוהו כבר לפסח, כיון דאין הדרך להקדישו עד ערב פסח, אלא דחיישינן שהפרישו על מנת להקדישו, ואסור לשנותו משום דהזמנה מילתא היא. ואפילו לרבא דהזמנה לאו מילתא היא מכל מקום בגוף הקדושה מודה עיין שם. **והגרי"ש אלישיב שליט"א** (נדפס בהגדה של פסח) כתב דמכוח קושיה זו פירש **הרמב"ם בפירוש המשניות** דאין הכוונה כפשוטו שיקרב לפסח, אלא לשלמים כדין מותר הפסח. וכן פירש **הר"ש סירלאו**, וכתב **הגרי"ש** א לתרץ פירוש **רבינו עובדיה**

הדרש היומי

מסכת שקלים דף כ - דף כא

ד כסלו - ה כסלו התשע"ד

דף כא ע"א

א גמ', דבר תורה שתהא באה מן הציבור. הרמב"ם (פ"ד משקלים הלכה ד) כתב, דכהן גדול שמת באין החביתין מתרומת הלשכה. וכתב הכסף משנה דבגמ' אמרינן דאתי משל ציבור, והרמב"ם מדעתו פירש דמתרומת הלשכה. אמנם לגירסת הגר"א כאן (וכפירוש קרבן העדה), דברי הרמב"ם מפורשים בירושלמי, דהיתה תקנת בית דין שתבוא מתרומת הלשכה ולא יגבו לה.

ב גמ', שם. במנחות (נ"א): תירצו, דמדאורייתא משל ציבור, כיון דחזו דמידחקא לישכח, ופירש רש"י ד"ה דקא, דבבית שני היו כהנים גדולים רשעים, ולא השלימו שנתם. והוסיפו התוס' חדשים (פ"ז מ"ו) ששהו זמן טובא עד שמינו כהן גדול אחר כיון שנתמנו ע"י ממון. הלכך תקנו שתבוא מן הירושין, חזו דפשעי בה תקנו שתבוא משל ציבור. והקשו השפת אמת (שם), והחזון איש (מנחות ל"ד סק"ג), כיון דמדאורייתא משל ציבור איך עקרו חכמים הדין ותקנו משל יורשין. ותירצו, שהיו הירושין מוסרין אותה לציבור. וכתב בהר אפרים, דמהאי טעמא פשעו בה הירושים, דהא לא קיימו מצוה בהקרבתה, שהרי מסרו אותה לציבור. אמנם לר' יהודה דמדאורייתא משל יורשים, לא פשעו בה דהרי קיימו מצוה בהקרבתה. וזוה דלא כהמקור ברוך ח"א סימן ז' שכתב דכפרת הקרבן לאביהם ועיין לעיל דף כ. אות ו]. עוד הקשה החזון איש לדעת התוס' במנחות (נ"ב). ד"ה דשמעינן, דאף ר' יהודה דמדאורייתא משל יורשין, מודה דתקנו דמשל ציבור, (ופירש דלא גרסי במתניתין דהכא ר' יהודה אומר משל יורשין), איך עקרו חכמים הדין דאורייתא, ותירץ, דמדאורייתא בעו שיקרבו חביתין אף בלא בעלים, אלא שהתורה הטילה חיוב ממוני על הירושין, וחכמים תקנו שתבוא משל ציבור. גם השפת אמת הקשה כעין זה על המקשן שסבר דלר"ש מדאורייתא משל יורשין איך תקנו חכמים משל ציבור, ותירץ, דאף לר"ש ב' הדרשות אמת. וכתב לפי זה, דאף לסלקא דעתין, אם אין לכהן גדול בנים תבוא מתרומת הלשכה. (ועיין באות הבאה).

ג גמ', התקינן שתהא באה מתרומת הלשכה. הקשה השפת אמת (מנחות נא:), דהרמב"ם (פ"ד מתמידין הכ"ב) פסק, דאם מת הכהן הגדול שחרית אחר שהקריב חצי עשרון ולא מינו כהן אחר, מביאין הירושין עשרון שלם. ואילו בפ"ד משקלים (ה"ד) פסק, דתבוא מתרומת הלשכה, ותירץ, דסבירא ליה דב' הדרשות אמת לפיכך ביום שמת באה משל יורשין, ובשאר ימים משל ציבור, והמאירי (כאן) כתב, דביום המיתה פסק כר"י, ובשאר ימים פסק כר"ש, אמנם בפירוש המשניות כתב דהלכה כר' שמעון, והאור שמח (פ"ג מתמידין הכ"ב) פירש, דאף ר' שמעון מודה ביום מיתה דמשל יורשין כיון שכבר נתחייב אביהם בקרבן זה.

ד גמ', ר' יוסי אמר ר' יוחנן בעי וכו'. במנחות (נ"ב). נסתפק ר' יוחנן אי בכהאי גוונא באה שלימה בבוקר, ושלימה בערב. או שבטלה בין הערבים, וכן פירש כאן הקרבן העדה. אמנם הר"ש סיריליאנו גרס ג' צדדים, וכד פשטינן מתמיד דאינה בטילה בערב, עדיין מספקא לן דאולי מחצה בערב. והפני משה פירש, דמספקא לן אי שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים, או מחצה בשחרית ומחצה בין הערבים, ומה דאמרינן שלימה היינו שלא יפחות

עשירית האיפה שלהם עבודתם כשירה. וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש הט"ז). אמנם הגר"א הגיה דעבודתן פסולה, ובמשנה למלך (כלי המקדש פרק ה, הט"ז) הוכיח מיומא (יב.), דהגירסא הנכונה כשרה, כיון דבגמרא ביומא שם משמע דבאירע פסול בכהן גדול אחר תמיד של שחר ממנים אחר תחתיו ויכול לעבוד בלא מנחת חביתין. ובעינן זה הקשה החזון איש (מנחות לר, ו) ועיין מקדש דוד (ל', א') שתירץ, דהתם שאני דהכהן גדול שני שמתמנה אינו כהן גדול גמור כיון שהוא רק שלוחו של הראשון, והפר והאיל עדיין קרובים משל ראשון ודווקא כהן כזה עבודתו כשרה גם בלי מנחת חביתין ואין ראייה לכהן גמור שהתמנה.

ג גמ', נתמנה להיות כהן גדול מביא שמים וכו', במנחות (עח). מסיק, דבכהאי גוונא הכהן גדול מביא שלושה, וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש הלכה יז), ומשמע דהירושלמי פליג אבבלי, אמנם בכסף משנה (שם) משמע דאף הירושלמי מודה דצריך להביא שלושה, והא דקאמר חובת היום היינו חובת חינוך כהן גדול. והאור שמח (שם) כתב דהבבלי והירושלמי נחלקו בגדר קדושת כהן גדול, אם קדושתו נתווסף על קדושת כהן הדיוט, או שקדושתו היא קדושה אחרת. דלהבבלי כל כהן גדול הוא גם כהן הדיוט, אלא שנתווסף עליו עוד קדושה, הלכך בעי להביא ג' קרבנות, ולהירושלמי קדושתו חלוקה לגמרי, הלכך לא בעי קרבן חינוך של כהן הדיוט.

יד גמ', לא סוף דבר שמת אלא אפילו נטמא, כתב החזון איש (מנחות ל"ד, ה') דצריך פירוש דהא משום טומאה אין ממנין כהן גדול אחר. ואפילו ביום הכיפורים דנכנס אחר תחתיו, מכל מקום עשירית האיפה ופר משל ראשון כדאמרינן בהוריות (יב:), ולא משכחת לה אלא בנצטרע, עיין שם. (ועיין באות הבאה)

טו גמ', לא סוף דבר שמת אלא אפילו נטמא, כתב הר"ש סירלאו דמדברי הרמב"ם (פ"ג מתמידין ומוספין הלכה כ) משמע, שפירש הגמ' באופן שמינו אחר תחתיו, דהיינו דאפילו בנטמא ומינו אחר יביא עשרון שלם, אמנם הר"ש סירלאו פירש דקאי אמתניתין כשלא מינו כהן אחר תחתיו. וכשם שאם מת מנחתו קריבה משל ציבור או משל יורשין כך בנטמא. ותמה ההר אפרים הא אף שנטמא הכהן גדול, כיון שלא מינו אחר תחתיו לא עבר מכהונתו. ולמה חלה חובת החביתין על הציבור, הרי הכהן הגדול לא נפטר מחובתו. וכן מבואר בתוס' מגילה (ט: ד"ה אין בין כהן) ובתוס' ישנים יומא (יב: ד"ה שני), שאם אירע טומאה בכהן גדול ביום הכפורים, אפילו אם מינו אחר תחתיו פר יום הכיפורים ועשירית האיפה באין משל ראשון, וכל שכן הכא שלא מינו אחר תחתיו. וכתב דצריך לפרש, שהר"ש סירלאו הבין דמייירי בנטמא בטומאות שאין יכול לשלח קרבנותיו, ובכהאי גוונא אינו יכול להקריב קרבן חביתין עיין שם. אמנם בתקלין חרתין ד"ה אפילו נטמא, פירש על פי גירסת הגר"א שהגמרא הסתפקה, האם גם בנטמא ובעל מום הכהן השני שיתמנה תחתיו לא יביא חצי עשרונו של ראשון, והגמ' פשטה דווקא בבעל מום דינא הכי אבל בנטמא כיון דהדר חזי לא לא דמי למת. וכתב בהר אפרים דיש לומר, דהתוס' יפרשו הירושלמי כפירוש הגר"א ומשום הכי למסקנא, בנטמא נשאר החיוב על הראשון.

העדה משום דרובא טהורים. וזהו טעם אדאורייתא, ועדיין קשה אמאי לא גזרו על זה ככל ספק רוקין שגזרו בהו טומאה (טהרות פרק ד מ"ה), **והר"ש סירליאו** פירש, דמשום דאוכלין בה קדשים פרשי להו זבין.

(יא) **מתניתין**, **והמריצה**. **ריבבין** פירש, שרוצצין בה קרקע קשה (לקבר). **והרמב"ם בפירוש המשניות** פירש, שרוצצין בה עצמות המת ליתנם בסל להוליכין ממקום למקום. ותמה עליו **השיירי קרבן** הא בהדיא אמרינן בעמוד ב' שמריצה את האבן. וכתב **הרד"ל**, שהרמב"ם גרס שמריצה עצמות. והקשו **הרד"ל והתפארת ישראל**, הא אמרינן **באבל רבתי** (פי"ב) דאין מפררין עצמות. **והרדב"ז** (סימן תרי"א) הוכיח מפירוש הרמב"ם, דלצורך העברת המת מותר לשבר עצמותיו. ועוד הוכיח ממתניתין דאין קפידא שיתערבו עצמות שהרי גורפם במגריפה. ועיין **בר"ש סירליאו** שפירש מריצה שמוליכין בה את האבן לגולל.

(יב) **מתניתין**, **סכין שנמצאת**. הקשו **התוס' בחגיגה** (כ"א:): **ד"ה האונן**, היכן נמצאת, אם בירושלים הא לא גזרו, ואם מחוץ לירושלים בי"ד בניסן, אמאי טהורה הא גזרו בספק כלים. ותירצו, דמיירי מחוץ לירושלים או בגזייתא (היינו דאמרינן **בפסחים** (דף י"ט): דבשבילים קטנים המוליכים למקוה ומשמישים גם לירידה וגם לעליה אף בירושלים טמאים). ומכל מקום בי"ד טהור דמסתמא אטבלה לשחיטת הפסח. אבל **הרמב"ם** (פי"ג מאה"ט הלכה ה) פירש דמיירי בירושלים, ומכל מקום בי"ג טמא משום דהחמירו בסכיני קדשים לטמאותם אף בירושלים. **והראב"ד** (שם) כתב, דאין לומר דמיירי חוץ לירושלים, דאף דבי"ד יש לטהר דודאי אטבלה, עדיין ניהוש לעוברים ושבים שנגעו ונטמא אף בי"ד.

(יג) **מתניתין**, **שונה ומטביל**. **רש"י בפסחים** (דף ע'): **ד"ה שונה** פירש, דמטבילה שנית. **והרמב"ם** (פי"ג מאה"ט הלכה ו) פירש, דמזה עליו ומטבילו, דחיישינן שנטמא במת והיזו עליו הבעלים בשלישי והיום שביעי שלו ועדיין לא הזו עליו. **והראב"ד**, (פסחים ג': מדפי הרי"ף) הוכיח דחיישינן לטומאת מת בספק כלים, מדאיתנניא **בטהרות** (פ"ד מ"ה) בהדי שאר ספקות שטמאו חכמים, והתם הדין שטמאים אדם, חזינן דחיישינן שמא הם אב הטומאה ולא רק שנגעו בשרץ או בזב. ומכל מקום כתב **הראב"ד**, דבסכין שנמצא בי"ג לא בעינן הזאה, דודאי היזו עליהם הבעלים קודם הרגל, ומכל מקום טבילה בעי. [ולא פירש טעם החילוק בין טבילה להזאה]

(יד) **מתניתין**, **קופיץ בזה ובוזה שונה ומטביל**. **בפסחים** (דף ע'): מקשינן, אמאי אינו מטביל נמי קופיץ בי"ג, לשבר בה עצמות החגיגה בי"ד, ומתריצין, דמיירי בנשיא גוסס בי"ג, דמספקא ליה שמא ימות למחר ונמצאו כולם טמאים, ואף אם לא ימות שמא יבוא פסחו במרובה שאין מביאין עמו חגיגה, ומשום דיש ב' ספיקות אינו מטביל. מה שאין כן בסכין דהווי חד ספיקא שמא ימות הנשיא, הלכך מטבילו בי"ג. **והקרבן העדה** פירש בזה פירוש חדש, דמיירי שהיו הכהנים ספק טמאי מת בשביעי שלהם, שאין מביאין חגיגה בטומאה, ומכל מקום בי"ד מטבילה לצורך חגיגת ט"ו שאז כבר יטהרו.

(טו) **מתניתין**, **חל להיות בשבת שוחט בה מיד**. **בפסחים** (דף ע').

ממה שהקריב הכהן גדול, או שלימה בשחרית ובטילה בין הערביים, דהיינו כשמת הכהן גדול אחר שהקריב המחצה בשחרית, תהיה בטילה בערב ולמחר ישלימנה ותבוא שלימה בשחרית.

(ה) **גמ' שני קומצין מה הן**. **הקרבן עדה** פירש הספק אליבא דאבא יוסי בן דוסתאי **במנחות** (נ"ב). דבחביתי כהן גדול מביא קומץ אחד בבוקר וקומץ בערב, והספק אם כשמת מביאין ב' בבוקר וב' בערב או אחד בבוקר ואחד בערב. אבל **התקלין חרותין** פירש לפי גירסת **הגר"א**, דהספק אליבא דרבנן דכהן גדול מביא חצי קומץ בבוקר וחצי בערב, ונסתפק אם כשמת מביאין קומץ בבוקר וקומץ בערב, או מחצה ומחצה. ובאמת **במנחות** (נ"ב): הווי פליגי אמוראי אי ר' יוחנן פסק כאבא יוסי בן דוסתאי או כרבנן. אבל **במנחות** שם נסתפק ר' יוחנן דוקא אליבא דרבנן, ופירשו **רש"י ותוס'** (שם) **ד"ה לרבנן**, דלאבא יוסי ליכא לספוקי, דודאי לא שייך שיביא ב' קומצין שהוא יותר משיעור שלם, וכן מוכח שם בגמ', דמייתי ברייתא דלאבא יוסי לא הוכפל שמנה ולבונתה, ומדלאבא יוסי לא הוכפל שמנה, לרבנן נמי לא הוכפל. ולא מוכחינן מדלא הוכפל לבונתה, דמהא אכתי ליכא ראייה לרבנן, וכמו שפירשו **רש"י ותוס' דלעיל**.

(ו) **גמ', שם**. **הפני משה** פירש בעיא דשלושת לוגין ובעיא דקומץ בכל מנחת חביתין, ופשטינן מלחם הפנים דב' קומצין, ומתמיד של בין הערבים דמביא רביעית ההין (ג' לוגין) לעישרון סולת, ודחינן דגם התם מספקא לן דילמא בלחם הפנים די בקומץ אחד, וכן הא דכתיב בתמיד של בין הערבים רביעית ההין, דילמא קאי על כל התמיד ומביא לוג ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בערב.

(ז) **גמ', בדין היה שימעלו בה**. הקשה **השפת אמת** (מנחות נ"א:), לסלקא דעתך דמדאורייתא יש מעילה, איך יבטלו רבנן דין המעילה. ותירץ, דשמא עקרו רק בשב ואל תעשה שלא יביא קרבן.

(ח) **גמ', בה מועלין ואין מועלין באפרה**. **התוספות יומא** (מ"ח:): **ד"ה מדרפסיל** כתבו, דבאפר פרה לא שייך לומר חיבת הקדש מכשרתה, כיון דאימעט מקרא ד"בה" דלא מיקרי חטאת. ופירש **החזון איש** (פרה ו' סק"י) דלתוס' קרא דבה מייעטה לגמרי משם חטאת. נו"ש להוכיח כן **דתוס' במנחות** (דף נא:): **ד"ה חטאת** פירשו הטעם דבעינן קרא למעילה בפרה, אף דאתיא מבדק הבית. משום דבלאו קרא הוה אמינא דאין בה מועל אחר מועל כבדק הבית, קא משמע לן קרא, דתורתה כחטאת דיש בה מועל אחר מועל. ואם כן תיקשי אף אחר מיעוט בה ולא באפרה נימא דמועל ראשון ימעול באפר דאימעוט רק ממועל אחר מועל ומוכח דלגמרי מיעט רחמנא מתורת קדשים, י.פ.]. אמנם **הטורי אבן** (חגיגה כ"ג.) הביא **משו"ת הרשב"א** (י"ב), דסבר, דשייך באפר חיבת הקדש, ופירש דהרשב"א סובר דאימעוט דוקא ממעילה.

(ט) **גמ', כיון דחזו דנגדרו**. **הקרבן העדה** פירש כהבבלי (מנחות דף נא:): דפירשו מספק הזאה. אבל **הקרבן אורה במנחות** (שם) פירש, דנגדרו מלזול בה. והוכיח מכאן דכשבית דין גוזרים גזירה ובטל הטעם, יש כוח לב"ד אחר לבטל התקנה. **(והרמב"ם והראב"ד** פרק ב מממרים הלכה ב פליגי בהא).

(י) **גמ', כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורים**. פירש **הקרבן**

(פ"ג מביאת מקדש הי"ז) דכל כלי שאינו אב הטומאה אין טעון שילוח מדאורייתא אלא מדרבנן, הלכך בטומאה דרבנן לא גזרו רבנן שילוח. (י.פ.)

כב) מתניתין, מטבילין אותה בחוץ. פירש הר"ש סירילאו דאם הכניסה חייב כרת, דהכי תניא בתורת כהנים (אחרי מות פרק ח אות יג) ואם לא יכבס בגדיו ובשרו לא ירחץ, על כיבוס בגדים לוקה, ועל גופו ענוש כרת. ולכאורה סתר דברי התורה כהנים שהביא לסייע, ועיין בעירובין (דף ק"ד): רש"י ד"ה חייב, שכתב, דאם הכניס כלי שנטמא בשרץ בשוגג חייב חטאת, ובהגהות הגר"א כתב דהווי טעות סופר, דהא אמרינן בתורת כהנים דאינו חייב כרת אלא מלקות.

כג) מתניתין, שם. מכאן הוכיח בשו"ת הרשב"א (ח"ז קכ"ד) דשרי לטבול בגד צבוע ואין הצבע חוצץ.

כד) מתניתין, שם. התוס' בביצה (דף י"ד): ד"ה מפני הקשו, אמאי קיבלה פרוכת טומאה הא אמרינן בגמ' (שם) דהטעם שוילון מקבל טומאה דהשמש מתחמם כנגדו, אבל הכא הא לא שייך האי טעמא משום מעילה, ותימצו, דאמרינן בסוכה (דף ז'). דהפרוכת מיכף כיף על הארון. וממילא מקבל טומאה משום אוהל. עוד תירצו דנותנין בה כלי המקדש כשהולכין ממקום למקום, (וכתב התו"ט דלתירוץ זה מצינן נמי למימר דמיירי נמי בפרוכת האולם כמו שפירש הרע"ב. והר"ש סירילאו תירץ בשם הראב"ד, דכיון דאם היתה חולין היה השמש מתעטף בה לכך תורת כלי עליה אפילו בקדשים.

כה) מתניתין, ומשמונים ושתים רבוא נעשית. פירש ריבב"ן דקאי אחוטיין, וקרבן העדה, ותקלין חדתין בשם הגר"א פירשו, דהיינו שמונים ושתים ריבוא דינרי זהב, והוכיח הגר"א, דאי קאי אנימין הוה ליה לתנא לאומרו קודם ארכה מ' ורחבה כ', והרע"ב מביא יש מפרשים, דגרסי ריבות דהיינו נערות בתולות שהתעסקו בעשייתה. ופירש המפרש בתמיד (דף כ"ט). דהיינו שלא הגיעו לוסתן, כדי שלא יהיה בהן חשש נידות.

כו) מתניתין, ושתים עושים בכל שנה. פירש הר"ש סירילאו דצריך ב' לאמה טרקסין שצריך ב' פרוכת, ופירש דשטחיה בחיל, כדי שיתרמו העם למלאכתה שהיו עושים שנים בשנה. והמהר"ם שיף (חולין צ': ד"ה ושתים) פירש, דהיו שנים לאולם ולדביר, והתפארת ישראל (אות ל"ד בועז ג') הקשה הא חסה התורה על ממון ישראל, ולמה עשו חדשים בכל שנה. וכתב לפרש כונת המשנה שבשנה היו יכולין לעשות רק שנים דהיינו שהוצרך חצי שנה למלאכתה. והרא"ש בתמיד (דף כ"ט): פירש, דכל שנה הוצרכו לעשותה משום דהשחירה מעשן הקטורת.

כז) גמ', גוזמא. הר"ש סירילאו פירש, דקאי אג' מאות כהנים. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב, כל מה שנכתב באלו הדברים גוזמא. אבל התפארת ישראל (אות ל"ה בועז אות ד') כתב בשם הגר"א, דכיון דארכה מ' אמה, הו' להו ק"כ אמה, ואמת כלים בת חמישה טפחים, נמצא שש מאות טפחים, ואחווה ג' מאות כהנים בב' ידים, והקשה אם כן מאי גוזמא איכא, והשואל ומשיב (מהדורא ג ח"ג סנ"ב) כתב בשם הגר"א דגוזמא קאי אפ"ב ריבוא.

כח) מתניתין, בית שמאי אומרים וכו'. פירש הר"ש סירילאו דבין ב"ש וב"ה מודו דמדאורייתא כל הטמאין נשרפין בבית הדשן

פירש רש"י בד"ה חל, דמשום דאסור לאטבולי בשבת ודאי הטבילה בייג לצורך חגיגת ט"ו, אבל הרמב"ם (פ"ג מאבות הטומאה הלכה ה) פירש, דמיירי בסכין וקא משמע לן, דאף בשבת מותר לשחוט בה ולא חיישינן שהסכין טמא ומטמא הפסח, ונמצא מחלל שבת. משום דכל אדם מטהר סכיניו ליום טוב שכל הכלים טהורים ביו"ט, והפני משה פירש הטעם, משום דאסור לאטבולי ביו"ט.

דף כא ע"ב

טז) מתניתין, נמצאה קשורה לסכין. בפסחים (דף ע'). גרסינן, נמצאת הקופיץ קשורה לסכין הרי היא כמותה. ובתפארת ישראל (יבין אות כ"א) פירש בשם אביו, דהטעם משום דחייש שתטמא הקופיץ את הסכין ע"י משקין. וכתב הר"ש סירילאו דהברייתא בעמוד ב', סכין הקשורה לה כמותה, פליגא אמתניתין וסברה דדין הסכין כדין הקופיץ. אבל הקרבן העדה ופני משה פירשו, דהברייתא אתיא לפרושי מתניתין, דמיירי בסכין שנמצאת קשורה לסכין ידועה, והרי היא כמותה אם טמאה טמאה ואם טהורה טהורה.

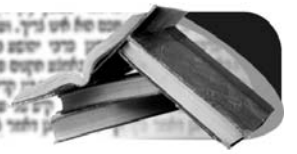
יז) גמ', קצרן של נכרים. פירש הקרבן העדה דמשום הכי בשוק העליון טמאים. ומכאן הקשה השנות אליהו על רש"י בפסחים (דף י"ט): ד"ה של, שפירש הטעם שבשוק העליון טמא משום שמתקבצין שם זבים, ודלא כהירושלמי. והר"ש סירילאו גרס קצרן של זבים, וכתב ההר אפרים דלגירסתו ניחא דבריו שפירש במתניתין דר' יוסי דקאמר באמצע טמאים בצד טהורין קאי נמי אשוק העליון, דשם נמי בצד טהורין, משום שהזבים נוהרים שלא לילך בצדדים, אבל לגירסתנו קצרן של נכרים לא שייך לומר דהנכרים נוהרין לילך באמצע דוקא.

יח) גמ', ערודות היו נוחרין. במנחות (דף ק"ג): הביא ר"י בן בתירא ראייה מכאן, דדם נבילות טהור ולכך דם ערודות טהור. ור"ש סירילאו פירש, דטהור משום דטומאת דם נבילות מדרבנן וברגל לא גזרו.

יט) גמ', לא כן אמר ר' אבהו לא גזרו. פירש הקרבן העדה דהקושיא, איך מטמאין בשוק העליון הא לא גזרו, ומתריך משום קצרן של זבים (ומשמע דאף לר' יוסי בשוק העליון טמא). ובר"ש סירילאו משמע, דהקושיא על הצדדין טהורין, דמוקמינן לה בפסחים (דף י"ט): אף באיתחזק שעבר שם זב, והתירוץ, דהזבים קבועין במקומן, וכל קבוע כמחצה על מחצה לכך טיהרו מספק. ולפי גירסתו משמע, דר' אבהו קאי אף לר' יוסי. ולפי זה ניחא קושיית השפת אמת בפסחים (דף י"ט): דשם מקשינן על ר' אבהו מאי קמ"ל מתניתין היא דכל הרוקין טהורין, ומשמע דסבירא ליה לר' אבהו כר"מ, ואיך פסק הרמב"ם כר' יוסי, אמנם לפירוש הר"ש סירילאו משמע דמצי סבר ר' אבהו נמי כר' יוסי.

כ) גמ', נעשו הוכח. כתב התויו"ט, דר' יוסי דפליג וסבר דאף דרך ירידה טהורין, היינו משום דסבירא ליה דאינה הוכחה כולי האי.

כא) גמ', מטבילין אותה בפנים. הקרבן העדה והתקלין חדתין פירשו הטעם דאינה טעונה שילוח משום שנטמאת רק בולד. והר"ש סירילאו והפני משה פירשו, משום דכל טומאתה רק מדרבנן שהרי טומאת משקין דרבנן. [ומבואר טפי לדעת הרמב"ם

הדרך היומיומית

מסכת שקלים דף כא – דף כב

ה כפלו – ו כפלו התשע"ד

דכלים, דמשכב ומושב דזבות ויולדות אין נכנסין להר הבית אטו הן עצמן. וכתב שהגרסא משתלחין שיבוש הוא, דלא מצאנו שילוח באוכלין ומשקין. אלא גרס אין מביאין. ועיין בעירובין (דף ק"ה). ברש"י ד"ה אמר שחילק כן, ובתוס' (שם) הקשו עליו דלא שייך לחלק. אבל התוס' בפסחים (דף צ"ב). ד"ה טבול נמי חילקו כן לענין דרבנן. והפני משה הביא מהסיפרי, דגרסינן מאכל ומשקה של מצורע משתלחין (ודלא כהגר"א), אף דאין נעשין אב הטומאה, ופירש דבית הלל פליגי אדר' שמעון לכך בנטמא בולד בפנים ישרף בפנים.

ה) מתניתין, איברי התמיד ניתנים וכו'. פירש הר"ש סירילאו הטעם שלא עירבום, כדי שלא יטעו ויקטירו איברי המוסף קודם התמיד, והטעם שנתנו איברי התמיד במערב, פירש המפרש בתמיד (דף ל"א). ד"ה במערבו, משום שהמערכה היתה במזרח והיו צריכין לילך במזרח הכבש, ונתנום במערב לפנות המקום להולכת האיברים. והתווי"ט הביא בשם הרע"ב פרק ד דתמיד, דנתנום במערב לצד שכינה, אבל ביום שיש מוסף נתנום במזרח ואת המוסף נתנו במערב דהמוסף חשיב טפי. (וצ"ע איך היתה גירסת הרע"ב במתניתין) ולפי הגירסא שנתנו התמיד במזרח פירש התפארת ישראל (יכין אות מ"ב), דהטעם משום שרצו ליתנם כנגד המערכה שהיתה במזרח.

ו) מתניתין, השקלים והביכורים אינן נוהגין וכו'. הכפתור ופרח (פ"ו) הביא שרבינו יחיאל מפרי"ש רצה להקריב קרבנות בזמן הזה והקשה השאלת יעבץ, (סימן צט) הא אי אפשר לקבץ שקלים מכל ישראל, והמהר"ץ חיות (שו"ת סימן ע"ו) הקשה ממתניתין, דאין שקלים בזמן הזה.

ז) מתניתין, והביכורים אין נוהגין וכו'. בתוספתא (פ"ג הט"ו) מפרש, משום דכתיב תביא בית ה' אלוֹקֶיךָ, ובסיפרי (כי תבא) מפרש, משום דכתיב והנחתו לפני מזבח ה' אלוֹקֶיךָ ופירש בגור אריה יהודה (יו, ג), דאין כונת הסיפרי משום דהנחה מעכבת, דהא ר' שמעון סבירא ליה דאין הנחה מעכבת. אלא דמקרא זה ממעט שבזמן הזה אין נוהגין ביכורים. והגור אריה דחה דאפשר דאף לר' שמעון ראוי להנחה בעינן.

ח) מתניתין, המקדיש שקלים וביכורים וכו'. הרמב"ם בפירוש המשניות פירש, דמיירי בזמן הבית והקדישן לבדק הבית. והקשה הרע"ב דאם כן לר' שמעון מה בין ביכורים לשקלים. והתווי"ט ביאר דביכורים אינם קדש לפי שאינם שלו אלא של הכהן. ובחידושי רבינו חיים על הרמב"ם (פ"ו מערכין הט"ז) פירש, דרבנן סברי דיש לבעלים טובת הנאה בביכורים, ור' שמעון סבר דניתנין לאנשי משמר ואין לבעלים טובת הנאה, ופירש נמי, דר' יהודה ורבנן בביכורים (פ"ג משנה יב), איירי בדינא דאורייתא, ורבנן סברי, דכיון דניתנין לאנשי משמר לית להו לבעלים טובת הנאה, ור' יהודה סבר דנתנה התורה טובת הנאתם לבעלים. ולפי זה יישב את קושיית התווי"ט מבכור, דאמרינן בערכין (דף כ"ח): דיכול להקדישו אף ששייך לכהן, והיינו משום דשאני בכור דיש לבעלים טובת הנאה. והקשה החזון איש (בגליונות שם), הא ר' שמעון סבירא ליה (במעשר שני פרק ה מ"ו), דהביכורים ניתנין לכהן כתרומה, ומוכח דאית לבעלים בהו טובת הנאה, והא דניתנים לאנשי משמר היינו מדרבנן. והחזון איש (זרעים ליקוטים

שבעזרה מקרא דבקדש באש תשרף, דדריש ר"ש בפסחים (דף כ"ד). דכל פסולי קדשים נשרפין בקודש. ופליגי בגזירה, דלב"ש לא גזרו אלא בשנטמא באב הטומאה בחוץ, וב"ה גזרו בכלום חוץ משנטמא בולד בפנים, (כדמפרש טעמא בגמ') ור' עקיבא סבר, דכל הדין דשריפתו בקודש היינו דוקא בשנטמא בקודש, דילפינן מחטאת שנכנס דמה לפנים שפסולה בקודש.

ט) מתניתין, שם. הקשה העולת שלמה (זבחים צ"ד:), כיון דבדבר שאין נעשה אב הטומאה אין דין שילוחו אלא מדרבנן, כדאמרינן בעירובין (דף ק"ד:). אמאי גזרו רבנן שלא לקיים דין השריפה בקודש משום דין השילוח שהוא רק דרבנן. ובשו"ת בנין ציון (החדשות) כתב, דכל מה דאמרינן באינו נעשה אב הטומאה דאינו משתלח מדאורייתא, היינו דוקא לר' יוסי הגלילי, אבל ר' עקיבא פליגי עליה בסיפרי ואפשר דמתניתין כר' עקיבא.

דף כב ע"א

א) מתניתין, ר' אלעזר אומר וכו'. פירש הר"ש סירילאו (לפי מה שפירשם המלאכת שלמה), דר"א סבירא ליה, דבכל גווני גזרו רבנן שלא להכניסו, ורק לענין דין שילוחו בנטמא בולד דהוא רק מדרבנן, אקילו ביה ואוקמוה אדאורייתא לשורפו בקודש, והא דאמרינן בתורת כהנים, דלוקים על טומאת בגדים, פירש הר"ש סירילאו, דהתם שאני דהווי טומאה בחיבורין, וחמיר טפי דשילוחו מדאורייתא. עוד תירץ, דבגד שאני שיכול ליעשות אב הטומאה, מה שאין כן אוכלין שאין נעשין אב הטומאה, דדין שילוחן רק מדרבנן כדאמרינן בעירובין (דף ק"ד:).

ב) גמ', בר קפרא אמר וכו'. הקרבן העדה פירש פלוגתא בר קפרא ור' יוחנן, אי מיירי בשנטמא מדאורייתא או מדרבנן, וכן פירש הר"ש בתורת כהנים (צו פ"ג), דפליגי אי לולד דאורייתא קורא התנא אב או ולד. והמלאכת שלמה פירש פלוגתתם, אם כשנטמא מולד טעון שילוח מדאורייתא. והר"ש סירילאו פירש, דפליגי אם בקדשים אוכל מטמא אוכל מדאורייתא. (כפלוגתא דאבוי ורבא בפסחים י"ד). והפני משה פירש, דפליגי אם ולד מטמא אחרים מדאורייתא. ובמראה הפנים הביא דברי הרמב"ם (פ"ב ממעשר שני הי"ב) דפירות מעשר שני שנטמאו בולד הטומאה בירושלים אסור להוציאן, משום שולד הטומאה מדבריהם. ומשמע דאין ולד הטומאה מטמא מדאורייתא. וכתב דצריך להגיה בדבריו מפני שנטמאו בולד הטומאה מדבריהם, דהיינו דבהכי מיירי, אבל בעלמא ודאי מודה הרמב"ם דטומאת ולד מדאורייתא. אבל המהר"י קורקוס והרדב"ז פירשו, דלהרמב"ם אין ולד הטומאה מטמא מדאורייתא.

ג) גמ', לא הווי בה רבנן וכו'. פירש הקרבן העדה פירוש אחד דפשוט לחלק בין אב לולד משום דקיל טפי, אבל לבר קפרא קשיא מה בין פנים וחוץ. והר"ש סירילאו פירש, דלר' יוחנן לא קשיא לבית שמאי, דכיון דמצינו דולד דאורייתא נשרף בפנים, אקילו נמי באב שנטמא בפנים שישרף בפנים. וכן לבית הלל, כיון דולד דאורייתא שייך שפיר לפלוגי בין פנים לחוץ.

ד) גמ', בגין דר"ש אמר וכו'. פירש הר"ש סירילאו דכיון דאוכלי מצורע משתלחין אף בשר זה משתלח, גזירה אטו אוכלי מצורע. והגר"א פירש, דר' שמעון לטעמיה בתוספתא סוף פרק קמא

שהפקיעו ההקדש, משום דילמא יהיה תרומה ישנה. אבל בהגהות הגר"א משמע דהוה דאורייתא. וכן האור שמח (פי"ז ממעשה הקרבנות הלכה י) פירש, דר' שמעון דסבר הכא דאינו קדוש לטעמיה אזיל, דסבר במתנדב מנחה מן השעורים דאינו חייב, ובפסחים (נ"ג:) מפרש דטעמו משום שלא התנדב כדרך המתנדבים. וצריך עיון דהא רבנן דפליגי עליה התם, היינו משום דתופסים חצי דבריו שאמר הרי עלי מנחה, ומחייבין ליה במנחת חיטים, אבל הכא לא שייך לומר כן. (י.פ.) [[והמקדש דוד (י"ט א') פירש, דר"ש לטעמיה (לעיל פרק ב מ"ג) דבעינן יד כולם שוה, ואיך תנא אליבא דר"ש סבירא ליה דהיינו דוקא לענין שיעור השקל. וצריך עיון דבגמ' כאן לא משמע דהוא טעמיה דר"ש, שהרי פירשו הטעם משום תרומה ישנה. (י.פ.)]]

(יב) גמ', שם. הפני משה פירש על פי הרמב"ם שהובא באות ח, דפירש מתניתין במקדיש שקלים וביכורים לבדק הבית, ופירש דקושיית הגמ' דבשקלים אמרינן במשנה דבדיעבד קדשו, ובהקדשות לבדק הבית בזמן הזה אמרינן דלא קדשי בדיעבד, אלא בהמה תעקר וכו'. ומתריצין, דשקלים אין מקדישין לבדק הבית, משום דאם יכלו השקלים מתרומה חדשה, שוב לא יוכלו ליטול מבדק הבית מפני שכבר אינם עומדין לקרבנות, ודינם כתרומה ישנה. מיהו בדיעבד קדשי משום דבדיעבד אפשר ליקח גם מתרומה ישנה. מה שאין כן במקדיש לבדק הבית בזמן הזה, דאין לנו בית לתקן בדקו, וגם אתי בהו לידי תקלה. אבל גר שהקדיש קן בדיעבד קדוש דלא אתי ביה כל כך לידי תקלה.

ח' אות ד') פירש דר"ש ורבנן פליגי, אם כיון דמדאורייתא אית ליה טובת הנאה בהם יכול להקדיש, או דלמא אחר שהפקיעו רבנן הטובת הנאה שוב אין יכול להקדישן. (ועיין בהגהות וציונים בסוף המשניות, שפירש באופן אחר)

ט) גמ', איזהו כרכוב וכו' בין קרן לקרן. וכן כתב הרמב"ם (פ"ו דתמידין הלכה ג), והקשה הלחם שמים הא אמרינן ביומא (דף כ"ו). הפייס הרביעי מי מעלה איברים מן הכבש למזבח, חזינן דהנחתן בכבש ולא במזבח, ועוד הא צריך ליתנם בזריקה. וכתב דבספר עמק סוכות (סוכה נ"ד): תירץ, דהכהנים הורידוהו שוב לכבש וזרקום למזבח, אך כתב דאינו מסתבר. גם המשנה למלך (שם) הקשה דבעינן זריקה, וכתב דיש לפרש דהירושלמי אתי כר' שמעון דסבירא ליה בזבחים (דף ס"ב): דעומד בצד מערכה זוורק. אבל על הרמב"ם קשה דפסק דבעי זריקה, וכאן כתב דהאיברים מונחים במזבח.

י) גמ', מוספי ר"ח קודמין. הקשה השו"ת קרבן הא מתניתין היא בזבחים (דף פ"ט). דמוספי שבת קודמין, ותירץ, דר' ירמיה למידחיה להך מתניתין מקמי הך ברייתא. והמראה פנים תירץ, דסלקא דעתיה לפרש מתניתין דזבחים בגוונא דאין להם אלא קרבן אחד, דבכהאי גוונא יקריבו את של שבת. (אמנם התוס' שם ד"ה כל התדיר כתבו דאין לפרש מתניתין כן).

דף כב ע"ב

יא) גמ', והיאך ה"ל ישנה. בקרבן העדה פירש, דהיינו מדרבנן

הדרן עלך מסכת שקלים

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, וככל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>